

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Podplukovník generálního štábu československé armády František Hrubíš
(1897-1967)

Lieutenant Colonel of General Staff of Czechoslovak Army František Hrubíš
(1897-1967)

Karel Urban

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Koura, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk – Dějepis

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Podplukovník generálního štábu československé armády František Hrubíš (1897-1967) potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 11. července 2022

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování panu doc. PhDr. Petrovi Kourovi, Ph.D. za jeho rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěl zpětně poděkovat bohužel dnes již zesnulé paní Jarmile Filipové za její vstřícnost a pomoc při získávání potřebných informací a podkladů o jejím otci Františkovi Hrubišovi. Dále bych chtěl poděkovat své matce PhDr. Haně Urbanové za její cenné rady při psaní této bakalářské práce a panu Tomášovi Hrubišovi za poskytnutí osobní korespondence a fotografií Františka Hrubíše.

Abstrakt

Tato práce se zabývá osobností Františka Hrubíše (1897–1967), celým jeho životem a zasazením do kontextu doby. Zaměřuje se převážně na jeho vojenskou kariéru a jeho podíl na mnoha důležitých momentech naší historie, jakými jsou účast v československých legiích, pozdější kariéra v československé armádě za první republiky, události druhé světové války, život po válce a jeho účast v procesu s Rudolfem Slánským. K dokreslení celkového obrazu osobnosti se práce zabývá stručnou historií rodiny a prostředím, ve kterém vyrůstal. Práce vychází z výpovědi pamětníka, údajů nalezených v dokumentaci Vojenského historického ústavu Praha, dokumentace z Archivu bezpečnostních složek a sbírek písemností osobní povahy uložených v Národním archivu Praha, jakožto i z osobních rodinných fotografií a korespondencí. Závěr představuje shrnutí získaných informací a poznatků, nejen z daných dokumentů, ale také z výpovědi dcery Františka Hrubíše, Jarmily Filipové.

Klíčová slova

František Hrubíš, československé legie, první světová válka, Berezovka, československá armáda, druhá světová válka, Buchenwald, proces se Slánským, Francis Edwin Keary

Abstract

This work deals with the personality of František Hrubíš (1897-1967), his whole life and setting it in the context of the time. It focuses mainly on his military career and his contribution to many important moments in our history, such as participation in the Czechoslovak legions, later career in the Czechoslovak army during the First Republic, World War II, post-war life and his participation in the trial with Rudolf Slánský. To complete the overall picture of personality, this work deals with a brief history of the family and the environment in which he grew up. The work is based on the testimony of the witness, data found in the documentation of the Military Historical Institute in Prague, documentation from the Archive of the Security Forces and collections of documents of a personal nature stored in the National Archives of Prague, as well as personal family photographs and correspondence. The conclusion is a summary of the information and findings obtained, not only from the documents, but also from the testimony of František Hrubíš's daughter, Jarmila Filipová.

Key Words

František Hrubíš, Czechoslovak Legion, First World War, Berezovka, Czechoslovak Army, Second World War, Buchenwald, Slánský trial, Francis Edwin Keary

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Rozbor písemných pramenů a literatury	8
3	Primární prameny.....	9
3.1	Archivní prameny	9
3.2	Korespondence	10
4	Kunčice pod Ondřejníkem	11
4.1	Obyvatelé Kunčic před 100 lety	12
5	Původ a počátky rodu Hrubišů.....	13
5.1	František Hrubiš starší	13
5.2	Rozálie Hrubišová	15
6	Dětství a mládí Františka Hrubíše mladšího	16
7	První světová válka	16
7.1	Vstup do rakouské armády, zajetí a vstup do československých legií	16
7.2	Berezovka	17
7.2.1	Podmínky v táboře	18
7.2.2	Společenský život v Berezovce.....	19
7.3	Byl František Hrubiš v bitvě u Zborova?	21
7.4	Kariéra v legiích	23
7.5	Cesta domů	24
7.6	Život v legiích.....	25
8	První republika.....	25
8.1	Rodina.....	26
8.2	Vojenská studijní léta	26
8.3	Období třicátých let	27
8.3.1	Generál Jan Netík	29
9	Po Mnichovu.....	30
10	Německá okupace	30
11	Druhá světová válka	31
11.1	Pobyt ve Francii.....	31
11.2	Zatčení gestapem, samovazba a deportace do koncentračních táborů	31
11.3	Buchenwald	33
11.4	Jean Ganeval.....	34

11.5	Útěk z pochodu smrti a návrat domů.....	35
11.6	Rodina během okupace.....	36
12	Poválečné období	36
12.1	Britská tajná služba.....	37
12.1.1	Francis Edwin Keary	39
12.2	Kárné řízení	43
12.3	Proces se Slánským a výpověď z ministerstva	43
12.4	Penze a poslední období jeho života.....	45
13	Vzpomínky paní Jarmily Filipové na rodinný život.....	45
14	Závěr.....	46
15	Seznam pramenů a literatury	49
16	Seznam příloh.....	53
17	Seznam použitých zkratk.....	54

1 Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolil téma týkající se zmapování života Františka Hrubíše (1897–1967), československého legionáře a podplukovníka generálního štábu československé armády. Věnuji se osobnosti Františka Hrubíše a jeho začlenění do určitého historického, společenského a geografického kontextu, ve kterém žil. Zabývám se jeho osobním životem, od narození až do smrti, zvláště jeho vojenské kariéry a jeho podílu na významných událostech té doby.

František Hrubíš, rodák z Kunčic pod Ondřejníkem, nevelké obce v Moravskoslezském kraji, byl významnou, svého času uznávanou, osobností. Velice nadaný a vzdělaný člověk, který se během svého života účastnil mnoha významných událostí české historie. Nejprve jako československý legionář v Rusku, poté jako důstojník československé armády zatčený gestapem a deportovaný do koncentračního tábora Buchenwald. Sehrál i menší roli v padesátých letech v procesu s Rudolfem Slánským. Díky svým činům za druhé světové války byl Francouzi navržen na Řád čestné legie a hodnost generála, což však nakonec odmítl.

V úvodu bakalářské práce jsou popsány zdroje, ze kterých byly čerpány informace. Písemné záznamy o Františku Hrubíšovi nejsou příliš obsáhlé. Existují velice základní informace o jeho vojenské kariéře, kopie několika dotazníků, které po válce vyplňoval, dopis francouzského generála Jeana Ganevala, včetně dalších podepsaných osvědčení a svědectví, které je možné nalézt ve složkách Národního archivu v Praze. Větší množství dat bylo nalezeno ve složkách Vojenského historického ústavu v Praze a jen několik jmenných zmínek ve složkách Archivu bezpečnostních složek. Literatura se o něm zmiňuje jen minimálně. Některé velice cenné zdroje, včetně jeho deníku nebo legionářského průkazu, byly po jeho zatčení spáleny jeho manželkou. Cenným pramenem je nález jeho zachované osobní korespondence. Dalším zdrojem informací je svědectví jeho dcery Jarmily Filipové, se kterou na toto téma byl proveden rozhovor roku 2020 v Praze.

2 Rozbor písemných pramenů a literatury

V rámci mapování života Františka Hrubíše nebyly knižní zdroje příliš rozsáhlé. Nejvíce informací nalezneme v naučné regionální literatuře. Stojí za zmínku kniha *O lidech v Beskydech I* od historika Petra Andrlého vydaná v roce 2015, která, jak již název vypovídá, seznamuje čtenáře s příběhy o zajímavých lidech z oblasti Beskyd doprovázené rozsáhlou

fotodokumentací. Nachází se zde i sekce o Františku Hrubišovi, která má pouze přibližně dvě strany. Tuto knihu lze použít pouze na doplňující informace a ověřitelná fakta, protože většina informací pochází ze stejných zdrojů, ze kterých jsem také čerpal.

Další zmínky o Františku Hrubišovi, které můžeme dohledat, jsou například různé pouze jmenné zmínky, většinou v různých vojenských seznamech, eventuálně dobových novinových článcích, které zmiňují legionáře, případně vojáky pozdější československé armády. Tyto zmínky jsou v naprosté většině jen stručné. Je zde napsáno jméno, případně s příslušným datem, kde je sdělena například momentální funkce, zaměstnání a další. Veškeré tyto informace jsou vícekrát zmíněné i v jiných listinách.

V odborné literatuře o Františku Hrubišovi nebyly nalezeny téměř žádné zmínky, nanejvýše jedno až dvě individuální jmenování v různých seznamech, které však neposkytují příliš mnoho prostoru pro nějakou hlubší interpretaci zdroje. Odbornou literaturu bylo možné využít k zasazení do celkového kontextu doby, ve které František Hrubiš žil, a k podkladům jednotlivých souvisejících historických událostí.

3 Primární prameny

Primární prameny, které byly k dispozici, pocházejí z Národního archivu v Praze, z Vojenského historického ústavu, z Archivu bezpečnostních složek nebo z osobních pozůstalostí, jejichž součástí je i několik fotografií. Z osobních pozůstalostí se zachovala část písemné korespondence Františka Hrubíše a několik úředních dokumentů.

3.1 Archivní prameny

Nejvíce faktickou část zahrnují informace ze složek Vojenského historického ústavu. Jedná se o podrobný přehled dat a událostí souvisejících s vojenskou kariérou Františka Hrubíše od jeho vstupu do rakouské armády v roce 1916 až do roku 1948, kde můžeme nalézt různé informace, například o různorodých prožitých událostech, povýšeních nebo zaopatřovacích platech. Jedná se o velice podrobný a přesný přehled značně pomáhající časové orientaci v jeho životě, a především vojenské kariéře. Součástí toho jsou i osobnostní posudky od velících důstojníků na jeho osobu, všechny velice pochvalné¹.

---

¹ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubiš (nar. 16. 5. 1897)

Další důležitou částí jsou různé dokumentace z Národního archivu v Praze týkající se jeho krátkého vstupu do Svazu protifašistických bojovníků. Jedná se o dva dotazníky týkající se jeho činnosti během obou světových válek. První dokument, sepsán v roce 1945, je zachován jen z druhé poloviny, další je naštěstí úplný a pochází z roku 1957. Informace v těchto dotaznících jsou vyplněné samotným Františkem Hrubíšem, proto bylo nutné k jejich důvěryhodnosti přistupovat opatrněji, avšak faktické údaje a data se shodují i s jinými zdroji. Některá odůvodnění k různým činnostem, které zde uvádí, byly nezávisle ověřeny také z výpovědi pamětníka, paní Jarmily Filipové. Jedná se například o osobní antipatie Františka Hrubíše k západním mocnostem po Mnichovské dohodě a osobní neshody s exilovou vládou, především vojenskými představiteli, přestože po Mnichovu odešel do Francie.

Nejméně informací o jeho životě máme po druhé světové válce. Přestože v padesátých letech pracoval na ministerstvu zahraničního obchodu a jeho přímý nadřízený byl Rudolf Margolius, díky čemuž pravděpodobně sehrál i menší roli ve známém procesu s Rudolfem Slánským, nenašly se žádné přímé písemné dokumenty o tomto období. Jsou pouze informace, že zde pracoval. Víme pouze podle výpovědi paní Jarmily Filipové, že vyšetřovatelé po něm chtěli, aby vypovídal proti Margoliovi, že svědčit odmítl a jen šťastnou shodou okolností nebyl sám zařazen mezi obžalované. Celá jeho účast pak byla nejspíše záměrně utajena. Podle Archivu bezpečnostních složek byla pravděpodobně celá jeho složka týkající se těchto událostí a většina ostatních událostí té doby zrušena. Můžeme tak poté pouze usuzovat z následků, neboť dostal výpověď a rodina měla od té doby různé problémy, o kterých bude dále zmiňováno. O těchto událostech zůstávají pouze spekulace.

3.2 Korespondence

Z osobních pozůstalostí se dochovaly originální dopisy psané z východní fronty z roku 1917. Většina byla napsaná v zajateckém táboře Berezovka. Je to převážně korespondence rodině a je to zajisté zajímavý, více osobní pohled, jak vnímal momentální situaci a o čem v této době přemýšlel.

Asi nejzajímavější dokument zahrnuje překlad dopisu francouzského generála Jeana Ganevala, za války vězněného v koncentračním táboře Buchenwald, později po válce velitele francouzských okupačních sil v Berlíně. Originální dopis nebyl nalezen, avšak dochoval se

překlad onoho dopisu.² Tento dopis je bohužel opět jediný dochovaný fragment z jinak rozsáhlé korespondence, kterou si František Hrubíš vyměňoval krátce po válce s představiteli francouzské armády. Zbylou korespondenci se objevit nepodařilo.

4 Kunčice pod Ondřejníkem

V úvodu této kapitoly je podstatné zmínit, proč je zde popsána historie obce Kunčice pod Ondřejníkem, o jejích občanech a několika významným osobnostem této obce. Kunčice pod Ondřejníkem je relativně malá v širokém povědomí nepříliš známá obec, která si však prošla velice výraznou historií. Tato nevelká obec byla rodištěm Františka Hrubíše. Jednalo se o místo, ke kterému měl velice výrazný vztah po celý život. I když se František Hrubíš pohyboval během svého života kdekoliv po českých zemích i jinde ve světě, vždy v myšlenkách zůstal v Kunčicích pod Ondřejníkem, které bylo s touto rodinou spojeno od nepaměti.

Mimo tyto skutečnosti je důležité zmínit také to, že v souvislosti se získanými listinami a různými písemnostmi se objevují odkazy na jména osob, míst či událostí z Kunčic pod Ondřejníkem, které je nutné vysvětlit, aby byl dodán kontext. S těmito informacemi se budeme setkávat v kapitole o rodině Františka Hrubíše a také dále v jeho osobní korespondenci, která obsahuje mnoho osobních nebo regionálních odkazů.

„Kunčice pod Ondřejníkem se nachází východně od města Frenštátu pod Radhoštěm v údolí řeky Tichávky a jejích přítoků. Od 16. století byla v Kunčicích pod Ondřejníkem sklárna. Na katastru obce se těžila pro potřebu Frýdlantských železáren železná ruda a pálilo dřevěné uhlí. Koncem 19. století vznikly v Kunčicích klimatické lázně Skalka a v letech 1909–1916 zde byla protialkoholní léčebna, jedna z prvních v Rakousko-Uhersku. Výhodná poloha, dobré klimatické podmínky a železniční spojení s Ostravou mělo za následek již od konce 19. století popularitu Kunčic jako základny pro rekreaci.“ (Korbelářová, I. a kol., 2001, s. 143)

Dnešní obec Kunčice pod Ondřejníkem byla založena na počátku 14. století olomouckým biskupem Dětrichem (Theoderichem) z Hradce, působícím v od roku 1281 až do své smrti v roce 1302. Založením osady byl pověřen hradní úředník Kunz. Bylo rozhodnuto, že oblast od osady Tichá směrem na jihovýchod bude vymýcena a přidělena novým osadníkům k obdělávání a obývání. Na hukvaldském panství bylo tehdy nadbytek lesů, proto založení nové

---

² Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sbírká písemností osobní povahy, karton č. 4, Příloha 3.a, Předklad dopisu francouzského generála Ganevala.

osady přišlo vhod i z tohoto hlediska. Každému novému osadníkovi byla přiřazena určitá část pozemku k vymýcení na následném obyvání. Tak vznikla nová osada, pojmenovaná podle svého zakladatele, hradního úředníka Kunze, Kunzendorf, česky Kunčice.³

Ve zkoumaných dokumentech se setkáme s mnoha názvy zmíněné obce. Původně se tedy obec nazývala pouze Kunčice, později se začala nazývat Hrubé Kunčice, od roku 1848 se úředně nazývala Velké Kunčice a roku 1924 byla konečně přejmenována na Kunčice pod Ondřejníkem. Tento název nese obec dodnes.⁴

4.1 Obyvatelé Kunčic před 100 lety

Pokud se dá mluvit o výrazném jednotícím prvku obyvatel Kunčic, tak je to silná náboženská založenost. Ta se do jisté míry zachovala i do dnešních dnů. Náboženství pronikalo do běžného života drtivé většiny obyvatel. Naučená úcta ke katolické víře a panující Habsburské rodině příliš nevedla k budoucím národnostním tendencím.⁵

Mezi klíčové osobnosti obce, se kterými se váže spojitost s Františkem Hrubíšem, jsou Bedřich Konařík, Antonín Pustka a Josef Brázdil.

„Bedřich Konařík-Bečvan (vlastním jménem Bedřich Koňářík) se narodil v Halenkově a zemřel v Praze. Po valašskomeziříčském gymnáziu studoval bohosloví v Olomouci a v roce 1903 byl vysvěcen na kněze. Jako kněz působil na různých místech. V Kunčicích pod Ondřejníkem založil protialkoholní léčebnu, kde byl v letech 1909-16 prvním vedoucím. Tato léčebna byla mezi prvními zařízeními tohoto druhu u nás i v Rakousko-Uhersku. Činnost zde byla ukončena v průběhu války roku 1916. V roce 1922 odešel jako farář na odpočinku do Prahy, kde se stal poradcem v protialkoholním referátu ministerstva zdravotnictví a roku 1923 byl jmenován ředitelem abstinenční léčebny v Tuchlově u Teplic-Šanova.“⁶

„Antonín Pustka byl první kunčický starosta. Narodil se 4. května 1877 v Kunčicích. Navštěvoval kunčickou obecnou školu, poté měšťanskou školu ve Frenštátě pod Radhoštěm. Seznámil se s Leošem Janáčkem, kterému roku 1903 odevzdal svou sbírku 320 zápisů lidových písní k redigování, toho se však nedočkal. Je autorem divadelní hry „Fojtův zápis“. Od roku

---

³ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 11-12

⁴ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 11-12

⁵ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 70-71

⁶ *Bedřich Konařík-Bečvan*, Osobnosti Valašska [2021-11-20]. Dostupné na internetu: <<https://www.osobnostivalasska.cz/osobnost/bedrich-konarik-becvan/>>

1909–1919 a 1920–1934 zastával v Kunčicích funkci starosty. Byl nazýván „Pantáta Pustka“, zemřel 26. října 1960 ve věku 83 let.“ (Hrubíšová, J. 2010, s. 41-42)

Za zmínku stojí i farář Josef Brázdil. Narodil se 23. října 1828. Do obce přišel v roce 1867 na místo po předchozím faráři Františku Volném. Zasloužil se kupříkladu o značné opravy a úpravy místního farního kostela sv. Máří Magdalény po rozsáhlém požáru kostela a fary z roku 1861. Došlo tak k celkové opravě kostela. Byl opraven hlavní oltář, a také byly přistavěny další dva oltáře. Horníci objednali hlavní oltář sv. Barbory a oltář Panny Marie zase rolníci. Ostatní kunčičtí farníci, ale i mnozí měšťané z Frenštátu pod Radhoštěm a občané obce Tichá, pak darovali lustr, lampy, svícny, bohoslužebné oděvy a mnoho dalších ozdob. V Kunčicích pod Ondřejníkem působil celých 34 let, až do své smrti 16. dubna 1901.⁷

5 Původ a počátky rodu Hrubíšů

Hrubíšové přišli na Hukvaldské panství z města Hrubieszów (česky Hrubešov), což je okresní město s přibližně 18 tisíci obyvateli nalézající se v Lublinském vojvodství v nejvýchodnější části Polska na samých hranicích s Ukrajinou. Tato oblast byla vždy neklidná a vzhledem k tomu, že od 15. do 18. století byla pod neustálým náporům Tatarů, kteří zde podnikali své nájezdy, se Hrubíšové (polsky Hrubieszówé), příslušníci místní nižší šlechty, rozhodli nalézt klidnější místo k životu. Patrně ho tehdy našli v obci Hrubé Kunčice, dnes Kunčice pod Ondřejníkem. Rodina se postupně v Kunčicích rozrůstala a větvila.⁸

5.1 František Hrubíš starší

Otec Františka Hrubíše, František Hrubíš starší, se narodil 4. října 1873 v domě číslo popisné 211. Od mládí prokazoval značné hudební nadání. Na další studium však nebyla příležitost, jelikož na něj přešla starost o rodinné pozemky. Tehdy se, ještě mladého, Františka Hrubíše ujal místní kunčický kněz Josef Brázdil, který mu k dalšímu sebevzdělávání poskytl své knihy, jak světské, tak i náboženské. Pro své studijní zájmy bylo poté Františku Hrubíšovi přezdíváno sousedy „kunčický kaplan.“ František Hrubíš byl velice produktivní i jako sedlák. Přestavěl „rakovecký“⁹ statek, zasahoval všemožnými způsoby do krajiny, například regulací

⁷ ANDRLE, P. a kol., *O lidech v Beskydech I.*, Vlastenecký poutník, Čeladná: 2015, s. 163

⁸ ANDRLE, P. a kol., *O lidech v Beskydech I.*, s. 163

⁹ Místo, kde se statek nachází, se nazývá „Rakovec“. Pojmenováno podle potoka Rakovec.

místního potoka a mnoho dalších. Vytvořil tak z tohoto statku velice prosperující zemědělskou usedlost.¹⁰

Mimo záliby v literatuře, pěstoval v sobě i své hudební nadání. Postupem času se naučil hrát na mnoho hudebních nástrojů, jako housle nebo violoncello. Nadučitel Cyril Remeš měl v úmyslu vytvořit pěvecký sbor při kunčickém kostele, proto jej také naučil hrát na varhany. Po zvládnutí jak praktické, tak i teoretické části hudby byl právě František Hrubíš pověřen od roku 1908 nejen formováním, ale později i vedením toho pěveckého sboru.¹¹

František Hrubíš měl velice přísnou a nekompromisní povahu, kterou přenesl i zde. Vedl tak tento pěvecký sbor velice striktně. Ve sboru panovala přísná kázeň. Přesto, nebo spíše právě proto, zaznamenal kunčický sbor úspěchy nejen ve svém regionu, ale i v širším okolí. V obci se například vypráví, že když sbor nacvičoval během letních večerů na tzv. dolním konci, na Hrubíšově výměnku, scházeli se lidé z okolí, aby si jej poslechli.¹²

Přes všeobecné zdání nebyl příliš konzervativní, co se týče organizace místního farního i ostatního života. S místním spolkem katolické mládeže Omladina, se podílel na organizaci dožínkových slavností, vánočních a velikonočních svátků, valašských koled, ochotnických představení a mnoha dalších kulturních akcí.¹³

Mimo své pozemky pomáhal obhospodařovat farní les, a také se podílel na zajišťování obnovy interiéru kostela. Podílel se pak také na výstavbě Lidového domu, ve kterém se později začaly odehrávat také zkoušky divadelníků, ale i onoho pěveckého sboru. Díky této stavbě se ponořil do oblasti družstevního spojení. Spolu s kunčickým občanem Aloisem Blažkem a starostou Antonínem Pustkou založili místní záložnu „Raiffeisenku“. V té František zastával funkci pokladníka. V Kunčicích také založil ještě před první světovou válkou první konzumní družstvo. Velice důležité období jeho působení bylo v době, kdy Bedřich Konařík založil v roce 1909 protialkoholní léčebnu. Jednalo se o jedno z prvních zařízení tohoto druhu v Rakousko-Uhersku. Až do zániku léčebny působil František Hrubíš jako její hospodářský správce. Dlouhou dobu také působil jakožto člen obecní rady ve funkci pokladníka, kde měl na starosti

---

¹⁰ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 164

¹¹ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 164-165

¹² ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 165-167

¹³ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 165

výběr daní. V obecní radě působil také jako úřední osoba, která mohla v zastoupení lékaře prohlásit zemřelou osobu za úředně mrtvou.¹⁴

Dne 9. června 1896 se František Hrubíš ve Frenštátě pod Radhoštěm oženil s Rozálií Káňovou (narozena 2. března 1873, zemřela 26. ledna 1955 ve věku 81 let), dcerou Josefa Káně z Trojanovic a Marie Kopelcové z Lichnova. Narodilo se jim celkem 11 dětí.

Děti:

1. František (narozen 16. května 1897 – zemřel 22. února 1967; necelých 70 let)
2. Rosalie (narozena 2. října 1899 – zemřela 7. prosince 1979; 80 let)
3. Petr (narozen 4. května 1901 – zemřel 12. listopadu 1983; 82 let)
4. Stanislav (narozen 5. května 1903 – zemřel 25. srpna 1949; 46 let)
5. Josef (narozen 19. května 1905 – zemřel 22. prosince 1936; 31 let)
6. Jan (narozen 1. února 1907 – zemřel 24. října 1988; 81 let)
7. Jenovéfa (narozena 9. června 1909 – zemřel 11. listopadu 1967; 58 let)
8. Anežka (narozena 24. června 1911 – zemřela 25. listopadu 1996; 85 let)
9. Marie (narozena 20. ledna 1913 – zemřela březem 2000; 87 let)
10. Rudolf (narozen 3. dubna 1915 – zemřel 21. ledna 1916; necelý 1 rok)
11. Karel (narozen 14. listopadu 1917 – zemřel 11. února 2012; 95 let)

Po první světové válce prodělal František Hrubíš španělskou chřipku. Přestože se z ní nakonec vyléčil, následky této choroby mu zůstaly až do konce života. Zemřel 15. července roku 1945 v 71 letech.¹⁵

5.2 Rozálie Hrubíšová

Paní Rozálie se již od mládí velice zajímala o místní historii. Zanedlouho znala nejen většinu zdejších pověstí a bájí, ale také historických událostí. Z tohoto důvodu za ní často jezdíval i místní český spisovatel, novinář a autor historických románových kronik z Valašska Bohumír Strnadel-Četyna (narozen 29. října 1906 v Trojanovicích, zemřel 11. ledna 1974 v Čeladné). Tento spisovatel se zejména zajímal o valašské pověsti a lidové zvyky.¹⁶

---

¹⁴ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 165-166

¹⁵ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 167

¹⁶ ANDRLE, P., *Dopis pantátovi Pustkovi*, s. 166

Manželství Rozálie a Františka Hrubíšových však nebylo příliš idylické. Zdá se, že ona Františkova přísnost, kázeň a morálka, která mu tolik sloužila v profesním životě, nepříliš dobře fungovala v osobním životě. Právě i ona přílišná zaneprázdněnost otce způsobila u nejstaršího syna Františka větší citovou závislost na matce. Toto bylo stěžejní později při jednom z jeho nejdůležitějších životních rozhodnutí.

6 Dětství a mládí Františka Hrubíše mladšího

František Hrubíš ml. (dále už jen František Hrubíš) se narodil v Kunčicích 16. května 1897 jako prvorozené dítě Františka Hrubíše st. a Rozálie Hrubíšové. Od útlého dětství měl výjimečné hudební nadání. Již v pěti letech měl vystoupení v místním kostele sv. Máří Magdalény a jeho houslové sólo bylo odměněno potleskem všech přítomných, ačkoliv se v té době v kostelích většinou netleskalo. A tak se stalo, že místní kněz Bedřich Koňářík doporučil jeho otci, aby byl jeho syn poslán na studia do Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži.¹⁷

František Hrubíš na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži studoval mimo jiné hru na housle, varhany, dirigování a zpěv, avšak pozdější studium teologie ho nelákalo. Navíc měl vážné výhrady k poměrům v ústavu a knězem se rozhodně stát nechtěl. Únikovou cestu mu poskytla právě probíhající první světová válka, a tak po dovršení osmnácti let raději zvolil vojnu před dokončením semináře.¹⁸

7 První světová válka

7.1 Vstup do rakouské armády, zajetí a vstup do československých legií

Jako osmnáctiletý se František Hrubíš 28. června 1915 přihlásil k odvodu ve Frýdku¹⁹. Do rakousko-uherské armády je pak oficiálně zapsán k datu 15. srpna 1915, kde je přihlášen jako jednoroční dobrovolník v hodnosti četaře. Na přelomu roku 1915 a 1916 si na čtyři měsíce prošel důstojnickou školou válečnou v Opavě, a následně byl zařazen k 100. císařskému pěšímu pluku.²⁰ Zajímavostí je, že se údajně při odjezdu modlil za to, aby tato válka probíhala co nejdéle a on se nemusel vrátit zpět do semináře.²¹

---

¹⁷ ANDRLE, P. a kol., *O lidech v Beskydech I.*, s. 163

¹⁸ ANDRLE, P. a kol., *O lidech v Beskydech I.*, s. 163; Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 1

¹⁹ Frýdek – dnešní část města Frýdek-Místek

²⁰ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

²¹ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 1

U císařského pěšího pluku však nebyl dlouho, neboť 12. července 1916 upadl do zajetí na ruském bojišti v Dobrovodech u Monastešiska, a byl převezen do zajateckého tábora Berezovka u Ulan-Ude (bývalý Verchněudinsk) v Zabajkalské oblasti. Odtud se 16. ledna 1917 přihlásil k nově se budujícímu československému vojsku. Oficiální konec jeho služby u rakouské armády je datován na 31. prosinec 1916.²²

7.2 Berezovka

Zabajkalskou Berezovku bychom hledali ve Verchněudinském újezdě uprostřed pohoří Chamar-Daban v Rusku. Tábor se popisuje jako jeden z lepších v tehdejším Rusku, jak z hlediska vybavení, tak zdravotní péče. Tábor Berezovka se skládal z 34. dvouposchod'ových kamenných budov a 257. přízemních domků s kuchyněmi, konírny, divadlem a kostelem. Zdravotní péči poskytovali převážně zajatí lékaři. Přestože bylo mezi lety 1914-1920 registrováno celkem 1925 zemřelých mužů (z toho 20 důstojníků), lze situaci v táboře označit na celkové poměry jako uspokojivou.²³

Celkově se uvádí, že mezi léty 1915–1916 prošlo Berezovkou přibližně 30 000 zajatců. Jejich počty se vzhledem k absenci přesných zdrojů různí, přesto se zřejmě jednalo o roky, kdy byl v táboře největší příliv mužů za celou válku. Dalo by se tak soudit podle statistik zemřelých v táboře. Právě v letech 1915 a 1916 bylo registrováno 1663 mrtvých z oněch celkem zmiňovaných 1925 mužů. Demograficky měli mezi zajatci největší zastoupení Němci a Maďaři, více než čtyři pětiny. Mezi nimi a zajatými Čechy panovaly údajně napjaté vztahy, ale zmínky o těchto poměrech ve sledované korespondenci se nenacházejí.²⁴

Stockholmská konference z roku 1915 a kodaňská konference z roku 1917 umožnila, aby se ze zajatých důstojníků a vojáků vytvořil Podpůrný spolek, který se měl starat o všemožné zájmy ostatních zajatců, včetně finančních a materiálních darů jednotlivých vlád nebo dobročinných organizací. Jednou z těchto organizací byl Podpůrný spolek v Tientsině v Číně.²⁵ Zmínku na tento spolek můžeme nalézt i ve Františkově korespondenci, ve které oznamuje, že si právě z Tientsinu zažádal o půjčku 10 rublů. Tato půjčka měla několikaměsíční

---

²² Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

²³ ZABLOUDILOVÁ, J. *V ruském zajetí: organizace zajatých Čechů a Slováků v Rusku (1914-1918)*. Praha: EPOCHA, 2018. Traumatika války, svazek 10., s. 180-183

²⁴ ZABLOUDILOVÁ, J. *V ruském zajetí: organizace zajatých Čechů a Slováků v Rusku (1914-1918)*, s. 180-183

²⁵ ZABLOUDILOVÁ, J. *V ruském zajetí: organizace zajatých Čechů a Slováků v Rusku (1914-1918)*, s. 180-181

zpoždění. Jestli peníze nakonec dorazily, nevíme, ale z ostatních dopisů se dozvídáme, že peníze, posílané od rodičů z Moravy, několikrát dorazily.²⁶

Registraci a evidenci zajatců vedla v Berezovce Informační kancelář (Post und Auskunftsbureau). Tato kancelář byla spravována místními zajatými důstojníky.²⁷ Zmínku na tuto instituci máme ze zachované korespondenční karty rakouské pobočky Informační kanceláře společnosti Červeného kříže (Auskunftsbureau der Österreichischen Gesellschaft vom Roten Kreuze) z 10. srpna 1918. Zpráva je adresována otci Františka Hrubíše a zpravuje ho o stavu jeho zajatého syna. Nejspíše se jedná o rozsáhlejší korespondenci s daným úřadem, z něhož se zachovala pouze tato jedna zpráva. Korespondenční karta odpovídá na předchozí dopis Františka Hrubíše st. a referuje o předchozí zprávě ze 4. července 1917 sepsanou v táboře samém na začátku ledna 1917 sestrou Červeného kříže hraběnkou Kinskou ohledně stavu zajatce Františka Hrubíše.²⁸ Zde se nám objevuje známé jméno Norbertiny Kinské (narozena 18. prosince 1888 ve Vídni, zemřela 26. března 1923 ve Vítkovicích), rakouské zdravotní sestry Červeného kříže, původem ze starého českého šlechtického rodu Kinských. Norbertina Kinská, řečená Nora působila jako zdravotní sestra v Rusku právě během první světové války. Za svůj život navštívila mnoho zajateckých a pracovních táborů a setkala se tak s tisíci rakousko-uherskými a německými válečnými zajatci a přirozeně i s mnoha významnými osobnostmi našich dějin.²⁹ Lze tedy usuzovat, že se nacházela někdy kolem ledna 1917 právě v Berezovce. Hraběnka Kinská během svého působení v Rusku evidentně prováděla evidenci přeběhlíků z rakouské armády. Více podrobností o tom, jak rozsáhlou interakci měl František s Norou Kinskou, se již pravděpodobně nedozvíme, ale můžeme si domýšlet, že se jednalo spíše o rutinní setkání.

7.2.1 Podmínky v táboře

Jak ze zmíněné lokace, tak z různých zmínek z korespondence, můžeme vidět, že prostředí tábora Berezovka nebylo zrovna nejpříjemnější místo k životu. V dnešní době sice region kolem Bajkalu patří mezi nejvíce navštěvovaná turistická místa, avšak místní sibiřské zimy jsou velice tuhé. Bajkal bývá obvykle zamrzlý od začátku ledna, většina ledu roztaje během května a poslední zbytky mizí až kolem června.³⁰ Z několika útržkovitých zmínek

---

²⁶ Příloha 3. Dopis 8

²⁷ ZABLOUDILOVÁ, J. *V ruském zajetí: organizace zajatých Čechů a Slováků v Rusku (1914-1918)*, s. 180-183

²⁸ Příloha 3. Dopis 14

²⁹ CZERNIN, M. *Die Gräfin und die Russische Revolution*, televizní dokument, Österreichischer Rundfunk 2007

³⁰ *Meteobox, Počasí Lake Baikal* [2022-03-20]. Dostupné na internetu: <<https://meteobox.cz/rusko/lake-baikal/>>

z Františkových dopisů máme docela přesné údaje o tom, jaké bylo počasí v táboře a jak jej tam snášeli.

Dopisy Františka Hrubíše začínají v únoru 1917, v období, kdy je zima na vrcholu. V dopise z 26. února je zmíněná ranní teplota přes $-27\text{ }^{\circ}\text{C}$ a napadlý sníh. František Hrubíš píše také s jistým odlehčením, že si na takový mráz už zvykli a nic jim to nedělá. V té době byl již minimálně 4 měsíce v Berezovce. Strávil zde celou sibiřskou zimu a zažil tak ruské počasí ve své nejhorší podobě, a tak je pravděpodobné, že si za tu dobu na místní klimatické podmínky již navykl.³¹

Zajímavostí je, že další teplotní údaje František Hrubíš nejprve uvádí v Réaumurově teplotní stupnici, kterou poté převádí na stupnice Celsiovu.³²

V jednom z dopisů z března František Hrubíš udává opět přesné teplotní údaje z tohoto měsíce. Zmiňuje teplotní rozdíly ráno a odpoledne v blíže nespecifikovaném březnovém dni: „Zde bylo onehda $-22\text{ }^{\circ}\text{R} = \text{přes } -27\text{ }^{\circ}\text{C}$ a odpoledne $-15\text{ }^{\circ}\text{R} = \text{přes } -18\text{ }^{\circ}\text{C}$. Zřetelný rozdíl mezi teploturou u nás. Tomu my už říkáme „teplo“ a chodíme na procházku již bez rukavic.“³³

Na konci května František Hrubíš uvádí další místní teplotní rozdíly: „Bude Vás to asi zajímati, jak zde se mění teplota. Nedávno bylo po poledni $+29\text{ }^{\circ}\text{R} = \text{přes } +36\text{ }^{\circ}\text{C}$. Časně ráno pak bylo $+3\text{ }^{\circ}\text{R} = 4\text{ }^{\circ}\text{C}$. Po několika dnech ale byla voda v korytech časně ráno lehce zamrzlá. – Velké rozdíly, že!“³⁴ Tyto ohromné teplotní rozdíly rozhodně neprospívaly zdraví místním zajatcům zvyklých převážně na mírné podnebí střední Evropy. I přes relativně obstojnou zdravotní péči v táboře, nelze vyloučit, že nezanedbatelnou část nemocí a úmrtí z nich má na svědomí zdejší východosibiřské podnebí.

7.2.2 Společenský život v Berezovce

V Berezovce úspěšně fungoval i společenský a kulturní život. Češi a Slováci v Berezovce si založili pěvecký kroužek vedený českým vojákem Jaroslavem Bartoníkem a pořádali pravidelná představení nejen pro místní zajatce, ale i pro ruské důstojníky. Jaroslav Bartoník

---

³¹ Příloha 3. Dopis 2

³² Tato teplotní stupnice byla zavedena roku 1730, celých 12 let před tím, než byla v roce 1742 vytvořena moderní Celsiova stupnice. Réaumurova stupnice byla ve své době velice rozšířená, a udržela se až do 20. století. Proto na mnoha starších teploměrech můžeme vidět po stranách baňky se rtuťí obě stupnice paralelně vedle sebe. Dnes je však stupnice zastaralá a běžně se již nepoužívá. Pro Réaumurovu stupnici je ve francouzštině používána značka $^{\circ}\text{R}$, oproti tomu v našem domácím prostředí se běžně používala značka $^{\circ}\text{R}$, kterou právě vidíme v dopisech používat Františka Hrubíše. *Stupeň Réaumura* [2022-03-20]. Dostupné na internetu: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Stupeň_Réaumura>

³³ Příloha 3. Dopis 3

³⁴ Příloha 3. Dopis 9

(narozen 18. března 1890, zemřel 29. června 1964), rodák z Trojanovic u Frenštátu pod Radhoštěm, pedagog, skladatel a sbormistr, začal učit už ve svých devatenácti letech na vesnické škole v Horních Domaslavicích na Těšínsku. K rakouské armádě nastoupil již v roce 1914. V roce 1917 vstoupil do československých legií v Rusku, kde zůstal ještě po válce, až do roku 1920, kdy studoval na vyšším hudebním učilišti v Irkutsku a Charbinu. Po návratu do Československa opět učil a dále se úspěšně věnoval své kariéře, nejen hudební, ale i politické.³⁵

Nelze se tedy divit, že se František Hrubíš, vzhledem ke svému hudebnímu nadání a lásce k hudbě, do těchto aktivit velmi rychle zapojil. K tomuto je nám vodítkem právě korespondence z Berezovky. Ve svém dopisu z 12. února 1917 se přímo zmiňuje o Jaroslavu Bartoníkovi: „*Na otázku, zda se zde zabývám hudbou, psal jsem, že zde máme mužský sbor, silný as 50 mužů, jednoročáků. Jinak klavír atd. zde nemožno studovat. Zabývám se nyní teorií hudební, kterou zde přednáší p. uč. Bartoník, Vám asi známý.*“³⁶ Zajímavostí je, že Jaroslav Bartoník, přestože relativně mladý, byl už ve svém regionu docela známý, alespoň co se hudebního světa týče.

Téma hudby se v dopisech Františka Hrubíše z Ruska objevuje velice často. Značnou část dopisů spojuje nějaké téma jeho hudební činnosti. Na hudbu se soustředil evidentně již od samého počátku, jak například píše v dopisu z 26. února 1917: „*Však, naříkat si nemohu, jen kdybych měl víc příležitosti hudbou se zabývat. - Cvičíme právě Utonulou od Křížkovského; budeme ji na koncertě asi za měsíc provádět. – Jak vidíte, aspoň něco.*“ Hned poté můžeme číst v dopisu z 12. března 1917: „*Příští týden zpíváme na několika koncertech (pro pleníky,³⁷ rakouské důstojníky, jiný oddíl pleníků, ruské důstojníky) Utonulou a Dívče od Křížkovského, potom ještě jednu maličkost.*“³⁸

V těchto úryvcích se nám objevuje jméno Pavla Křížkovského. Pavel Křížkovský (narozen jako Karel Křížkovský 9. ledna 1820 v Holasovicích ve Slezsku, zemřel 8. května 1885 v Brně) byl český hudební skladatel, sbormistr, violista, klavírista, klarinetista, varhaník, hudební pedagog a katolický kněz. *Utonulá* a *Dívče* náleží k jeho nejznámějším církevním skladbám³⁹ a patrně tyto skladby byly i oblíbené právě v Berezovce.

---

³⁵ BARTONÍK Jaroslav 18.3.1890-29.6.1964, Biografický slovník, Historický ústav AV ČR [2022-03-20]. Dostupné na internetu: <http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BARTON%C3%84DK_Jaroslav_18.3.1890-29.6.1964>

³⁶ Příloha 3. Dopis 1

³⁷ Pleník znamená zastarale zajatec.

³⁸ Příloha 3. Dopis 2

³⁹ Křížkovský, Pavel, Český hudební slovník osob a institucí Valaška [2021-12-20]. Dostupné na internetu: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=6368>

František se během svého pobytu v Rusku nezajímal jen o svou hudební kariéru, ale pozornost věnoval i hudebnímu vzdělání svých sourozenců. Zvláště věnoval pozornost hře na klavír svého mladšího bratra Petra Hrubíše. V dopise z 2. dubna 1917: „*Petřík už asi slušně hraje? Jen ať neunavně cvičí. Školu hodně, méně zábavných věcí. Ať sebere „do parády“ mou >Schule der Geläufigkeit< von Czerny⁴⁰; má ji tuším, Miloš. A každé cvičení dřít aspoň měsíc!*“⁴¹

Z pozdějších dopisů pak pomalu začínáme vnímat Františkovu frustraci ze skutečnosti, že vzhledem k podmínkám nemůže nejen rozvíjet, ale pouze udržovat svůj hudební um. V dopise psaném 10. října 1917 se také zmiňuje: „*Kdybych kdysi v 11. a 12. roce chodil k Dočkalovi stále do houslí, mohl jsem dnes být v nádherném smyčcovém orchestře. Zabývám se pomalu i zpěvem.*“⁴² Dále v dopise z 2. listopadu 1917 píše: „*Všude se pídím po rozšíření svého hudebního horizontu, což mne poměrně ještě nejvíc zajímá. – Onehda jsem s úžasem poznal, že jsem zapomněl skoro všechno na housle a hraji jen trochu lépe než Petřík.*“⁴³ V dopise z 12. listopadu 1917 na to naráží během zmínky o úmrtí jisté paní Vojtkové: „*Kdybych byl doma, byl bych využil svého skromného „talantu“⁴⁴ ku zlepšení hudební oslavy při pohřební ceremonii.*“ V tom samém dopise se také zmiňuje opakované téma o koupi klavíru pro mladšího bratra Petra a další povzdech na absenci nástrojů ke cvičení. „*Všichni se učí, vzdělávají a já tu „zakřňuji.“ Zvláště do hudby jsem „zažrán.“ – Ale uč se, když nemáš na čem! No těšme se, že válečná bouře se utiňuje.*“⁴⁵

7.3 Byl František Hrubíš v bitvě u Zborova?

Během léta 1917 propadala ruská vojska ohromné demoralizaci a chaosu. Aby se tomuto zabránilo, naplánovalo ruské velení na začátek července rozsáhlou, tzv. Kerenského ofenzívu. Mimo jiné se jí také účastnila Československá střelecká brigáda, která se v té době skládala ze tří pluků, pluk Svatého Václava, pluk Jiřího z Poděbrad a pluk Jana Žižky z Trocnova. Československým legionářům se jako jedněm z mála podařilo rakousko-uherskou obranu

---

⁴⁰ Carl Czerny (narozen 21. února 1791 ve Vídni, zemřel 15. července 1857 tamtéž) byl známý rakouský klavírista, hudební skladatel a pedagog. Proslul zejména díky svým etudám a prstovým cvičením pro klavír. VOŠAHLÍKOVÁ, P a kol. *Biografický slovník českých zemí: 9. sešit (C)*. Libri, Praha 2008, s. 496–497

⁴¹ Příloha 3. Dopis 5

⁴² Příloha 3. Dopis 11

⁴³ Příloha 3. Dopis 12

⁴⁴ Toto slovo je v dopise napsáno v azbuce.

⁴⁵ Příloha 3. Dopis 13

prolomit. Naneštěstí se celková ofenzíva setkala s neúspěchem a legionáři se z dobytých pozic museli později stáhnout.⁴⁶

Ze strategického hlediska nebo z hlediska tehdejšího obecného povědomí o československých legiích, nebyla bitva u Zborova nijak zvlášť významná. (Československé legie vstoupily do celosvětového povědomí až později, převážně díky bojům na Sibíři.) Tato bitva však později měla pro československé legie veliký symbolický význam. Symbolika byla nejen významná ze strany kulturní a politické, ale také se jí účastnila celá řada osobností. Bojovali zde slavně i neslavně proslulí lidé jako například Karel Janoušek, Jan Syrový, Rudolf Medek, Emanuel Moravec nebo Ludvík Svoboda.⁴⁷

Při zkoumání této problematiky nám zde nastává konflikt zdrojů. Historik Petr Andrlé se ve své knize, hned v úvodu o této osobnosti, zmiňuje, možná trochu pateticky o tom, že František Hrubíš stanul na bitevním poli u Zborova právě po boku těchto významných osobností. Zpočátku se to jevílo jako možné, přeci jen v té bitvě proti sobě bojovaly tisíce vojáků, a on byl v té době v československých legiích v Rusku. Později však, při bližším výzkumu nesouhlasila data. Vystala otázka, zda skutečně František ty první dny v červenci roku 1917 u Zborova bojoval.

Nám dostupné dopisy se frekventovaně datují mezi únorem a květnem 1917. Je to přesně 10 dopisů rozložených téměř rovnoměrně mezi jednotlivé měsíce s výjimkou jednoho dopisu z 12. března. Poté nastává dlouhá několikaměsíční odmlka. Další dopis, psaný už mimo Berezovku z neuvedeného místa, je až z 10. října 1917. Zde je hned v úvodu psáno: „*Drazí rodiče! Různými okolnostmi zdržován nebyl jsem s to, abych Vám v uplynulých měsících psal.*“⁴⁸

Je to nyní spekulace, ale lze usuzovat, že během tohoto období probíhaly nějaké bojové akce, během kterých byla korespondence obtížnější. Je tudíž možné, že v dopisech to svedl na „různé okolnosti,“ aby rodičům zbytečně nepřidělával starosti. Není pravděpodobné, že by to bylo způsobeno něčím jiným, jako například bouřlivou politickou situací onoho revolučního roku 1917, jelikož tyto revoluce probíhaly již od února. Pošta probíhala relativně v klidu po celou tu dobu, i když často se značným zpožděním.

---

⁴⁶ GALANDAUER, J. 2. 7. 1917 bitva u Zborova: česká legenda. Praha: Havran, 2002. Dny, které tvořily české dějiny, sv. 5, s. 29

⁴⁷ GALANDAUER, J. 2. 7. 1917 bitva u Zborova: česká legenda, s. 17, 111, 126

⁴⁸ Příloha 3. Dopis 11

Dále se v dopisech můžeme dočíst toto: „*Život mi ubíhá dosti příjemně, nijakých obav, snad že bych hladověl nebo byl někde na těžké práce, nemusíte míti. Něco podobného není a nebude už.*“ Tato věta by právě mohla naznačovat, že jeho život v zajateckém táboře už skončil nebo se značně zlepšil. Může to být samozřejmě opět snaha rodiče uklidnit, ale o tom teď můžeme pouze spekulovat. V tomto samém dopise píše: „*Poslední zprávu od Vás mám z února, obdrženu v květnu. Dále ničeho.*“⁴⁹ Můžeme tedy předpokládat, že žádná korespondence mezi těmito měsíci zřejmě neprobíhala.

Podle přihlášky do Svazu protifašistických bojovníků z roku 1957, vyplňované samotným Františkem Hrubíšem, se dozvídáme, že aktivně začal působit v legiích od července roku 1917.⁵⁰ Konkrétnější data poté dostaneme ze složek Vojenského historického ústavu, který odchod z Berezovky stanovuje na 21. července 1917.⁵¹ To je velký časový rozdíl od bitvy u Zborova. Navíc je třeba brát ohled na dobu transportu od Bajkalu až na Ukrajinu.

Zajímavým faktem také je, že v dopisu z 12. listopadu, odeslaného z Černigovské gubernie (dnes Černihivská oblast na Ukrajině), je apel na to, ať rodiče odepisují dále na Berezovku.⁵² Je tudíž možné, že František Hrubíš chtěl vzbudit u rakousko-uherských úřadů dojem, že je pořád zajatcem v Berezovce a nikoliv, že bojuje v legiích. Pravděpodobně hlavně proto, aby kvůli tomu neměla rodina potíže.

Co z toho tedy závěrem vyplývá? Bojoval František Hrubíš u Zborova, jak se píše v knize Petra Andrlého? Pravděpodobně ne. Je ovšem zřejmé, že právě během tohoto období opustil Berezovku, byl nasazen do bojů na území dnešní Ukrajiny po boku svých ostatních kolegů z legií a začala tím tak jeho rychle rostoucí vojenská kariéra, nejprve jakožto československého legionáře, později i vojáka nově vzniklé československé armády.

7.4 Kariéra v legiích

František Hrubíš se přihlásil do československých legií 9. října 1916. Oficiální přijetí do legií je uvedeno na 25. ledna 1917.⁵³ Podle dopisů lze ale stanovit, že v Berezovce byl minimálně do května 1917.⁵⁴ Zde se nabízí teorie, že šlo kupříkladu o zpětné stanovení jeho

---

⁴⁹ Příloha 3. Dopis 11

⁵⁰ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, přihláška do Svazu protifašistických bojovníků (1957)

⁵¹ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, přihláška do Svazu protifašistických bojovníků (1957)

⁵² Příloha 3. Dopis 13

⁵³ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁵⁴ Příloha 3. Dopis 9

služby, kvůli nějakému finančnímu odškodnění, avšak jiné informace k tomuto nejsou dostupné. Každopádně příchod z Berezovky, jak bylo psáno již výše, je stanoven z dalších zdrojů na 21. červenec 1917.⁵⁵ Otázkou také stále zůstává, zda dopisy z Berezovky byly skutečně z tohoto místa odesílány. Jeho apel na rodiče, aby psali dále na Berezovku se objevuje i po červenci 1917.⁵⁶ Jak bylo opět psáno výše, mohlo to být prosté opatření, aby nebyl považován za zběha.

V červenci 1917 byl tedy přiřazen k 1. československé dělostřelecké brigádě „Jana Žižky z Trocnova.“ Tím začala jeho kariéra dělostřelce, která jej bude provázet téměř celou jeho vojenskou kariéru. Do konce roku 1917 a dále do září 1918 byl průběžně postupně během své služby povyšován. Absolvoval dva dělostřelecké kurzy. První byl dvou měsíční poddůstojnický dělostřelecký kurz vedený kapitána Mackevičem na Ukrajině, druhý byl přípravný důstojnický kurz vedený podplukovníkem Jerofějevem, taktéž na dva měsíce.⁵⁷

Dne 18. září 1918 František Hrubíš složil zkoušku na dělostřeleckého důstojníka. Následně k tomu byl 15. listopadu 1918 jmenován mladším důstojníkem druhé dělostřelecké baterie. Časem se postupně dostával přes nižší důstojnické hodnosti, až byl konečně 1. května 1919 povýšen do hodnosti poručíka. Zřejmě díky svým výkonům ve službě byl o 14 dní později vyznamenán⁵⁸ řádem Sokola a křížem sv. Jiří 4. stupně.⁵⁹

7.5 Cesta domů

Když po následných událostech Říjnové revoluce byl František Hrubíš také, jako ostatní legionáři donucen odejít z Ruska Transsibiřskou magistrálou směrem na východ do Vladivostoku, onemocněl vzhledem ke špatným podmínkám při cestě 22. září 1919 skvrnitým tyfem. Byl hospitalizován v nemocnici v Irkutsku,⁶⁰ měště nacházející se v jihovýchodní Sibiři na řece Angaře zhruba 70 km od jejího výtoku z Bajkalského jezera, u ústí řeky Irkut, které bylo zároveň stanicí na Transsibiřské magistrále.

Když se téměř o tři měsíce později uzdravil, převzal zpět svou funkci a pokračoval se zbytkem svého pluku v cestě na východ do Vladivostoku. Z Vladivostoku byli legionáři

---

⁵⁵ Příloha 1., Příloha 5.

⁵⁶ Příloha 3. Dopis 13

⁵⁷ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁵⁸ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁵⁹ Řád Sokola bylo vyznamenání, založené v roce 1919 Milanem Rastislavem Štefánikem a bylo určeno k udělování za zásluhy o osvobození Československa. Kříž sv. Jiří 4. stupně byl původně ruský vojenský řád založený Kateřinou II. v roce 1769 a byl udělován důstojníkům za chrabrost v boji. LOBKOWICZ, F. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-71-0.

⁶⁰ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

následně převáženi americkými loděmi do Evropy. Zde nastoupil se svými muži na loď Amerika I. a vydali se přes Japonsko, poté kolem Indie a Suezským průplavem do Středozemního moře do Janova, kde zakotvili 5. června 1920.⁶¹

Z Janova legionáři pokračovali vlakem do Brandýsa nad Labem, kam dorazili 15. června 1920, kde byli rozděleni a přiděleni do různých kasáren. Jeho samotného přiřadili do kasáren do Kostelce nad Labem.⁶²

7.6 Život v legiích

Legionáři si vytvořili svůj vlastní divadelní soubor, se kterým jezdili po ruských městech a vesnicích a hráli zde místním lidem, díky čemuž byli velice populární. Paní Jarmila Filipová vzpomíná: „*Otec si přivezl spousty not, kde si dělal poznámky v ruštině...*“ Není divu, že přitahovali pozornost místních dívek a spousta legionářů si také vzala místní Rusky za manželky.⁶³ „*Otec se tam zamiloval do jedné dívky, Káťa se jmenovala. Jednoho dne je ale náhle odsunuli a otec se nestihl rozloučit, tak pověřil nějakého jiného vojáka, který tam ještě byl, aby doručil jeho fotku, kde bylo zezadu napsané azbukou krásné povídání.*“⁶⁴ František se pravděpodobně se zmiňovanou ruskou dívkou již nikdy nesetkal.

O jeho působení v divadelním souboru legií bohužel v jiných dokumentech nebo literatuře se nenašly žádné další informace. Jeden z členů tohoto souboru, pozdější slavný herec Zdeněk Štěpánek napsal tři knihy memoárů na tuto činnost: *Herec: Vzpomínky národního umělce Zdeňka Štěpánka*, *Vzpomínky* a *Za divadlem kolem světa*. V žádné z nich ovšem není nalezena zmínka o Františku Hrubišovi.⁶⁵ Podle spisů not, které si s sebou domů František Hrubiš přivezl a jeho hudebnímu zaměření, je možné, že v souboru mohl působit, jen jako jeden z členů hudebního doprovodu.

8 První republika

František Hrubiš se 26. února 1921 zavázal reversem jako důstojník z povolání. O několik měsíců později 23. června 1921 mu byl udělen československý válečný kříž a diplom.

---

⁶¹ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 1

⁶² Interview, s. 1-2

⁶³ Interview, s. 1

⁶⁴ Interview, s. 1

⁶⁵ ŠTĚPÁNEK, Z. *Herec: Vzpomínky národního umělce Zdeňka Štěpánka*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1964; ŠTĚPÁNEK, Z. *Vzpomínky*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1966; ŠTĚPÁNEK, Z. *Za divadlem kolem světa*. Praha: Mladá fronta, 1970.

Na začátku listopadu 1921 byl jmenován kapitánem. 28. dubna 1922 byl přidělen jako první důstojník k dělostřelecké baterii.⁶⁶

8.1 Rodina

Město Kostelec nad Labem se pro Františka Hrubíše stalo druhým domovem. Převážně díky tomu, že se zde seznámil s tehdy devatenáctiletou Annou Novou, se kterou se dne 1. června 1922 oženil. Její matka měla v Kostelci nad Labem módní salon, kde také pracovala. Hned na to se jim 20. května 1923 narodila jejich první dcera Tamara.⁶⁷

8.2 Vojenská studijní léta

Dne 11. července 1923 byl povýšen na štábního kapitána. Na přelomu let 1923 a 1924 strávil 7 měsíců studiem na Dělostřelecké ekvitační škole v Litoměřicích. V roce 1927 byl poslán na studia na Vysokou válečnou školu v Paříži.⁶⁸ O rok výše s ním studoval také Heliodor Píka, se kterým se zde spřátelil.⁶⁹ František Hrubíš zůstal v kontaktu s Heliodorem Píkou i po ukončení školy a často se, se svými rodinami, chodili navštěvovat.⁷⁰

Generál Heliodor Píka (1897–1949) byl legionářem, vojákem československé armády a významným představitelem protinacistického odboje. Po únorovém převratu 1948 se stal jednou z obětí komunistického režimu. O podrobnostech studia Františka Hrubíše na Vysoké válečné škole v Paříži není známo téměř nic. Přibližný obraz toho, co mohlo studium pro českého důstojníka v Paříži znamenat, a jaké náležitosti musel splňovat, nám právě může nastínit zaznamenané studium Heliodora Píky.

Pro přijetí na Vysokou školu válečnou v Paříži bylo nejprve potřeba složit písemné zkoušky u zemského vojenského velitelství v Praze. O přijetí na Vysokou válečnou školu se vždy ucházelo několik stovek důstojníků. Ministerstvo národní obrany z nich vybíralo pouze v rádech jednotlivců. První věc, kterou musel důstojník po příjezdu do Paříže udělat, bylo se ohlásit československému vojenskému atašé v jeho úřadovně na Avenue Charles Flequet 15, který je po celou dobu jejich dvouletého studia přebíral do své péče. Mimo ubytování jim zajistil také výplatu služného a všechny ostatní náležitosti, na které měli nárok. Studium začínalo 1. listopadu v impozantní budově École Supérieure de Guerre. Během následujících dvou let probíhala výuka všemožných vojenských oborů. Přednášela se všeobecná taktika i taktika

---

⁶⁶ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁶⁷ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁶⁸ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁶⁹ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 2

⁷⁰ Příloha 1. Obrázek 1; Interview, s. 2

druhů vojsk vyšších jednotek, použití hlavních druhů zbraní, taktiky a operačního umění, otázek velení, štábní práce a zpravodajská činnost. S teorií se současně probírala i praxe nácvičky střelby, ovládání motorových vozidel, nebo jízda na koni. Kromě vojenských oborů se přednášela také filozofie, ekonomika i politika ve vztahu k obraně státu, politický i hospodářský zeměpis, matematika, studovalo se mezinárodní i vnitřní právo, teorie organizace a mobilizace armády, nebo chemická a bakteriologická válka. Přednášeli tu jedni z nejlepších vědců a techniků, operátorů, vyšších důstojníků a generálů francouzské armády té doby.⁷¹

Studium na Vysoké válečné škole v Paříži bylo velice prestižní záležitostí, zvláště pro studenty, kteří z Francie nepocházeli. To, že ministerstvo národní obrany vybíralo pouze několik jednotlivců z velmi početných řad důstojníků z celé republiky, zajisté vypovídá o schopnostech Františka Hrubíše v jeho funkci a o mínění jeho nadřízených.

8.3 Období třicátých let

František Hrubíš 30. září 1929 byl přemístěn k 6. divizi a byl přednostou prvního, třetího a čtvrtého oddílu do 31. prosince 1930.⁷² Šestá divize patřila mezi vyšší organizační vojenské jednotky, které působily v rámci 5. sboru druhého sledu čtvrté armády. Šestá divize měla podpůrnou roli a měla zasáhnout v případě prolomení hlavní obranné linie. Obranný úsek 4. armády v roce 1938 měřil přibližně 300 km a sahal od Vyššího Brodu v jižních Čechách až po Devín u Bratislavy.⁷³ Velitelem 6. divize byl brigádní generál František Tallavania (24. května 1894 až 3. ledna 1981), jehož velící stanoviště se nacházelo v Pohořelicích u Brna. Velitel 5. sboru byl divizní generál Alois Eliáš (29. září 1890 až 19. června 1942), jehož velící stanoviště se nacházelo v Klouboukách u Brna.⁷⁴

František Hrubíš byl 30. října 1929 kromě toho ustanoven velitelem 3. dělostřelecké baterie. Dne 18. prosince 1929 byl přeložen do skupiny důstojníků generálního štábu a 21. prosince byl povýšen na majora. Dne 13. února 1930 byl jmenován majorem generálního štábu a 31. prosince 1930 byl přemístěn k dělostřeleckému učilišti Brno jako učitel taktiky.⁷⁵

---

⁷¹ BENČÍK, A., RICHTER, K. *Tragický osud generála Heliadora Píky: portrét československého vojáka a diplomata*. Praha: Ministerstvo obrany ČR-AVIS, 2001, s. 29

⁷² Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁷³ XXX. Mikulovské sympozium. *Hranice na jižní Moravě a její obrana od doby římské*. Moravský zemský archiv v Brně 2008, s. 321–326

⁷⁴ HAMÁK, B., VONDROVSKÝ, I. *Mobilizovaná československá armáda 1938: (30. září 1938)*. 2., dopl. a opr. vyd. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2011. Pevnosti: architektura militaris, sv. 32, s. 128–152

⁷⁵ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

V listopadu 1931 měl František Hrubíš nastoupit na vojenskou školu v Olomouci, ale pak vzápětí byl povolán na generální štáb v Praze, kam ihned odjel. Do Olomouce tak nikdy nenastoupil. V Olomouci měl již však zařízen byt a rodina byla tedy nucena se tam odstěhovat přibližně na rok, než František Hrubíš sehnal byt v Praze. Byl ubytován armádou na Pohořelci (na Hradčanech) v hotelu Savoy. Měl přiřazeného vojenského sluhu, který se mu staral o koně, na kterém každé ráno jezdil na ministerstvo národní obrany v Dejvicích.⁷⁶

V té době se mu 8. října 1931 narodila druhá dcera Jarmila. Od 30. listopadu 1932 byl stále jako major generálního štábu přemístěn k ministerstvu národní obrany. Dne 8. února 1935 byl povýšen do hodnosti podplukovníka generálního štábu⁷⁷ s účinností od 1. ledna 1935.⁷⁸ S delegací generálního štábu byl na několik měsíců poslán na zkušenou do Moskvy k sovětské armádě, mimo jiné také kvůli uzavírání smlouvy o vojenské pomoci.⁷⁹

Když začalo být jasné, že Německo bude hlavním ohrožením míru ve střední Evropě, byla 16. května 1935 v Praze podepsána mezi Československem a Sovětským svazem smlouva o vzájemné pomoci. Československo-sovětská smlouva obsahovala specifikum v tom smyslu, že vzájemné vojenské pomoci se dostane jen v případě, že napadené oběti bude poskytnuta pomoc ze strany Francie. Tato podmínka byla do smlouvy vnesena ze strany československé diplomacie, která tímto způsobem nechtěla zavléct Československo do případných konfliktů na Dálném východě.⁸⁰

O působení Františka Hrubíše v Moskvě není bohužel dostupný žádný jiný záznam. Je logické předpokládat, že mohl být jako vyšší důstojník generálního štábu přítomen v delegaci, avšak jiné, než ústní informace o tom nebyly nalezeny.

Od 1. června 1936 byl František Hrubíš přednostou 6. oddělení II. (dělostřeleckého a zbrojního) odboru ministerstva národní obrany. V letech 1937 a 1938 byl náčelníkem 4. a 6. oddělení zvláštních bojových prostředků se specializací na chemickou válku. Zde mohl uplatnit své znalosti, které se naučil během svých studií na Vysoké škole válečné v Paříži, kde se právě chemická a biologická válka vyučovala.⁸¹ V rámci příprav na válku trénoval s rodinou

---

⁷⁶ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 2

⁷⁷ Příloha 1. Obrázek 2 – František Hrubíš v hodnosti podplukovníka z r. 1935

⁷⁸ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

⁷⁹ Interview, s. 2

⁸⁰ *Ověřená kopie spojenecké smlouvy mezi ČSR a SSSR z 16. května 1935*, Národní archiv [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <<https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/02/labyrint-1935-Spojenecka-smlouva.pdf>>

⁸¹ BENČÍK, A., RICHTER, K. *Tragický osud generála Heliodora Píky: portrét československého vojáka a diplomata*, s. 29

dvakrát týdně s plynovými maskami. Když byla 23. září 1938 vyhlášena mobilizace, odvezl svou rodinu mimo Prahu do Kostelce nad Labem.⁸²

Z doby, kdy František Hrubíš působil na 6. oddělení, máme k dispozici přepis blíže nespecifikovaného dokumentu, zřejmě osobnostního posudku. Obsahem tohoto dokumentu je následující: „*Intelektuální vlastnosti: neobyčejně nadaný, pružný, rychle se rozhodující a logicky uvažuje, široké znalosti ve všech vojenských oborech. Vzdělání vysokého stupně. Horlivě pracuje, zvláště v chemickém oboru. Vzhled: velmi úpravný. Upotřebitelnost: Svou energií a neúnavnou pílí hodí se velmi dobře jako přednosta oddělení a jsem přesvědčen, že později bude i na vyšších místech velmi způsobilý.*“ Podepsaní jsou: přednosta II. odboru (dělostřeleckého a zbrojního) generál Netík a zástupce přednosta II. odboru (dělostřeleckého a zbrojního) generál J. Mrázek.⁸³

8.3.1 Generál Jan Netík

V této kapitole je dobré připomenout osobnost divizního generála Jana Netíka, neboť je propojen s osobností Františka Hrubíše.

Divizní generál Jan Netík se narodil 12. listopadu 1885 v obci Roveň v okrese Rychnov nad Kněžnou. Po studiích na Státním reálném gymnáziu v Rychnově absolvoval prezenční službu v rakousko-uherské armádě. Poté úspěšně absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a následně se věnoval kariéře profesora na gymnáziu. Po vypuknutí první světové války v roce 1914 byl povolán k pluku pevnostního dělostřelectva do pevnosti Przemysl. Po kapitulaci pevnosti v roce 1915 padl do ruského zajetí. Následující rok se přihlásil do československých legií a zde prošel různými velitelskými funkcemi v rámci dělostřeleckých oddílů. Jako spousta jeho spolubojovníků byl v červnu 1920 evakuován z Vladivostoku severoamerickou cestou. Po návratu do nově vzniklé Československé republiky působil Jan Netík v mnoha vedoucích pozicích dělostřeleckých pluků, odděleních a brigádách. V květnu 1928 byl povýšen do hodnosti generála. V letech 1928–1939 byl přednostou II. (dělostřeleckého a zbrojního) odboru ministerstva národní obrany. Tudíž právě v této době je velícím důstojníkem také Františka Hrubíše. Po vyhlášení mobilizace v roce 1938 byl velitelem dělostřelectva Hlavního velitelství. Po německé okupaci zbytku Čech a Moravy působil od května 1939 jako ministr národní obrany v likvidaci. Současně spolupracoval

---

⁸² Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897); Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 2

⁸³ Vojenský historický ústav, spisy a složky uložené na jméno František Hrubíš (nar. 16. 5. 1897)

s odbojem a také se měl podílet na vzniku organizace Obrana národa. V lednu 1940 byl přeložen do výslužby. V roce 1942 byl zatčen gestapem a odeslán do koncentračního tábora Buchenwald, kde 17. února 1945 zemřel.⁸⁴

Z výše uváděného dochovaného dokumentu lze usuzovat, že si generál Jan Netík Františka Hrubíše, jako svého podřízeného, vážil. Život generála Jana Netíka má několik společných rysů se životem Františka Hrubíše. Oba byli legionáři, vyznamenaní dělostřelci a oba věznění v Buchenwaldu.

9 Po Mnichovu

Podepsání Mnichovské dohody mezi Německem, Itálií, Francií a Velkou Británií o postoupení pohraničních území Československa Německu, po půlnoci 30. září 1938, znamenala nejen konec Československa, ale i současné Evropské podoby.⁸⁵ Prezident Edvard Beneš abdikoval 5. října 1938 na svou funkci prezidenta a 22. října odletěl do Londýna.⁸⁶ František Hrubíš následně 25. října 1938 odešel do výslužby. Důvody k odchodu mohly být různé. Jednak již zřejmě dříve nesouhlasil s politikou prezidenta Edvarda Beneše. Paní Jarmila Filipová o tom vzpomíná: „Říkal, že si ho neváží, a tak nemůže zůstat v armádě, protože to nejde dohromady, aby si voják nevážil vrchního velitele.“⁸⁷ Důvodem patrně byla celková frustrace z osudu Československé republiky po Mnichovu. Jiné informace však dostupné nejsou.

Františku Hrubíšovi 1. listopadu 1938 byly přiznány zaopatřovací platy, a to ročně 32 272,80 Kč a výchovné na Tamaru a Jarmilu 3 000 Kč, a příplatek k zaopatřovacímu platu 813,60 Kč na 12 měsíců. Na začátku následujícího roku (1.1.1939) mu však zanikl nárok na výplatu vojenského zaopatřovacího platu po dobu výdělečného příjmu, protože poté nastoupil do firmy SIGMA Olomouc, kde pracoval jako ředitel exportu.⁸⁸

10 Německá okupace

Když 15. března 1939 začala německá okupace, František Hrubíš se sice krátce zapojil do místního odboje, avšak snažil se rychle dostat ze země. Dobře věděl, že po něm brzy půjde

---

⁸⁴ Obrana národa. *Divizní generál Jan NETÍK* [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <https://www.codyprint.cz/obrana/gen_k-s.html>

⁸⁵ ČELAKOVSKÝ, B. *Mnichovská dohoda 1938*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 1999, s. 16

⁸⁶ ZEMAN, Z. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000, s. 153-157

⁸⁷ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 3

⁸⁸ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, přihláška do Svazu protifašistických bojovníků (1957)

gestapo kvůli jeho vojenskému postavení a silným protiněmeckým postojům.⁸⁹ Na konci srpna 1939 byla jeho rodina v té době v Kunčicích pod Ondřejníkem, když za nimi František Hrubíš na krátko přijel. Jen se rozloučil se svou rodinou a ihned zase odjel. To bylo naposledy v tomto období, co se se svou rodinou viděl. Shledali se opět až po dlouhých šesti letech.⁹⁰

11 Druhá světová válka

11.1 Pobyt ve Francii

Podle paní Jarmily Filipové neměl její otec, František Hrubíš, předválečný francouzský režim příliš v lásce. Ve Francii sice studoval a Francie byla do roku 1938 nejbližší spojenc Československa, mnichovská zrada jej zřejmě velice zasáhla. Přesto si však legálně opatřil pas a vycestoval do Francie. František Hrubíš chtěl zařídit odchod do Francie i pro svou rodinu přes Jugoslávii, avšak potřeboval svolení generála Jana Sergěje Ingra (1894-1954), pozdějšího ministra národní obrany londýnské exilové vlády. Paní Jarmila Filipová vzpomíná: „*Ten mu svolení nedal a řekl mu, ať je rád, že se zbavil těch ženskejch. To otce strašně rozčílilo a přestal s nimi okamžitě spolupracovat.*“⁹¹ Toto bylo možnou příčinou, proč tehdy František nevstoupil do aktivní služby v československém vojsku ve Francii. Uvádí to také jako důvod ve své dotazníkové přihlášce do Svazu protifašistických bojovníků po skončení války: „*Nepohodl jsem se s bývalým velitelem československého vojska ve Francii generálem Ingrem o odsunu své rodiny.*“ Místo toho uvádí, že měl od podzimu 1939 od československého velitelství v Paříži tzv. zvláštní přidělení u firmy Siamec v Nevers vyrábějící válečný materiál. Zřejmě bylo v této záležitosti dosaženo mezi oběma stranami jistého kompromisu.⁹²

11.2 Zatčení gestapem, samovazba a deportace do koncentračních táborů

Po kapitulaci Francie František Hrubíš uprchl do Vichistické Francie. Bydlel v Pyrenejích.⁹³ Není již známo proč, ale 17. března 1942 odjel do Paříže, kde ho vzápětí zatklo gestapo. Oficiální příčinu zatčení uvádí sám František Hrubíš ve svých pozdějších dotaznících jako: „*pátrání ve věci fy. Chema Olomouc-Lutín*“, avšak jako reálnou příčinu uvádí dobrovolnou prezentaci u československých odvodů ve Francii a odmítnutí zařazení

---

⁸⁹ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 3

⁹⁰ Interview, s. 3

⁹¹ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, přihláška do Svazu protifašistických bojovníků (1957); Interview, s. 3

⁹² Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, přihláška do Svazu protifašistických bojovníků (1957)

⁹³ Interview, s. 4

do německého pracovního procesu.⁹⁴ Zřejmě po okupaci Francie, kdy město Nevers spadalo do Německé okupační zóny.

Z rodinných vyprávění můžeme zaznamenat sdělení, že František Hrubíš do Paříže odjel, aby se tam nechal zatknout záměrně. Gestapo si údajně zjistilo, kde ve Vichistické Francii přebývá a mělo ho vydírat, že pokud se jim okamžitě nevydá, jeho rodina doma v protektorátu bude okamžitě zlikvidována. Jiné podklady pro tuto teorii nejsou, jeví se to však jako pravděpodobné vysvětlení situace. Byl by to pro něj více než dostatečný důvod, aby opustil dosavadní relativně bezpečné útočiště a odcestoval do centra okupovaného území. Paní Jarmila Filipová o této skutečnosti pravděpodobně přímo nevěděla. Můžeme tedy jen předpokládat, že se František Hrubíš během vyprávění o válce své dceři nezmínil, že rodině reálně hrozila od Němců likvidace.

Tato teorie je v paralele v jistém smyslu s informací, kterou můžeme nalézt ve zpravodajském hlášení za první čtvrtletí roku 1949 Pátého oddělení Hlavního štábu MNO psané 31. března 1949. V sekci „Výkaz ukončených kárných a soudních řízení se stručným uvedením důvodů a rozsudků.“ můžeme pod číslem 8 nalézt toto: „*Hrubíš František, pplk. gšt. v. v. – bytem Praha XIX., Uralské náměstí 17. Po 15. 3. 1939 byl ve spoj. cizině a nevstoupil do zahraniční armády, naopak pokusil se o návrat do Protektorátu. Důvody nesouvisely s domácí odbojovou činností. – Kárné řízení zastaveno podle §17.*“⁹⁵

Z ostatních zdrojů tady víme to, že byl zatčen gestapem v Paříži, když odjel z Pyrenejí. Zde se objevuje informace, že se pokusil dostat zpět do Protektorátu Čechy a Morava z důvodů jiných než odbojových, pravděpodobně z důvodů osobních. Je tudíž možné, že do Paříže odjel již s vědomím, že bude zatčen, což by částečně mohlo odpovídat teorii, že mu buď bylo nějak vyhrožováno, nebo se jen snažil tímto zařídit lepší podmínky pro svou rodinu. Může se sice jednat pouze o rodinnou legendu, bohužel jiné dostupné informace k dispozici nejsou.

V Paříži byl František Hrubíš do 15. dubna 1942. Odtamtud byl následně deportován do Trevíru v Německu, kde byl do 28. dubna. Z Trevíru ho poté přesunuli do Brna. Proč byl přesunut právě do Brna se nikde neuvádí. Gestapo zpočátku chtělo, aby s nimi spolupracoval dobrovolně, proto byl do začátku září držen pouze v samovazbě. Když spolupracovat odmítl, byl deportován do koncentračního tábora Dachau.

---

⁹⁴ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

⁹⁵ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-240-2

Zde byl přibližně do 23. září a pak ho následující den deportovali do koncentračního tábora Buchenwald, kde zůstal až do dubna 1945. Dne 23. března 1943 mu zde v koncentračním táboře byla přidělena práce písaře kamenolomu.⁹⁶

11.3 Buchenwald

Informace o době, kterou strávil František Hrubíš v koncentračním táboře Buchenwald, máme ze dvou zdrojů. První jsou psané jím samým v dodatcích k jeho přihlášce do SPB. Druhý a mnohem důležitější je z onoho již dříve zmiňovaného dopisu francouzského generála Jeana Ganevala.

Onen dodatek k přihlášce psaný Františkem Hrubíšem je třeba brát s rezervou. Měl evidentně sloužit jako jistá obhajoba k tomu, aby byl vůbec přijat. Je zde náznak jistého patosu, na druhou stranu je nutné si uvědomit, že list byl psán v roce 1957 a vzhledem k jeho situaci v té době je to zcela pochopitelné. Dozvídáme se zde přesné datum, kdy mu byla pozice písaře v buchenwaldském kamenolomu přidělena. Píše o tom, že se jakožto písař v kamenolomu snažil o to, aby byly, v rámci možností, co nejvíce zmírněny tamní kruté podmínky. Dělal věci navzdory táborovému vedení a snažil se dosazovat Čechy na lehčí práce.⁹⁷ Je také vzhledem k tehdejší politické situaci možné a pochopitelné, že se zde o svých stycích s Francouzi nezmiňuje.

Pohled z druhé strany nám zde podává francouzský generál Jean Ganeval. Ten v tomto dopisu ve své podstatě činy Františka Hrubíše potvrzuje a odvolává se i na další svědky: *„Já podepsaný generál GANEVAL, representant hlavního franc. velitele v Německu, potvrzuji: Byv deportován gestapem do Německa, konc. tábora Buchenwald, v lednu 1944, byl jsem přidělen od svého příchodu těžkému prac. oddílu, kamenolomu. Byl jsem nucen pracovat celý den venku, sotva oblečen v plné zimě, a ve velmi špatném zdravotním stavu.*

Francouzi byli tehdy málo početní, roztroušeni po táboře, a v nemožnosti se seskupit, vydáni tyranské autoritě nejenom SS, nýbrž i táborového vedení. Naštěstí deportovaní Češi, jsoucí již dlouho v táboře, měli obsazeno několik míst ve vnitřní administrativě tábora. Mezi nimi pplk.. Fr. Hrubíš, písař kamenolomu, úspěšně pečoval o všechny Francouze. Nejen, že mi dal často chleba a jiné potraviny, když jsem obzvláště trpěl podvýživou, nýbrž

---

⁹⁶ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 3; Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

⁹⁷ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - dotazníkové dodatky k přihlášce do Svazu protifašistických bojovníků (1957)

v okamžiku, když jsem byl absolutně na konci své fyzické odolnosti a kdy mi nezbývalo než se vzdát, nenajdu-li pomoci, pplk. Hrubíš dosáhl toho, že mi byla přidělena značně lehčí práce pod střechou, což mi dovolilo, abych se dal trochu do pořádku. Toho dne mi doslovně zachránil život.

Musím dodat dvě věci: Francouzi byli velmi málo oblíbení v táboře a pomoc, kterou našli u cizinců, byla výjimečná. Nutno říci, že tato nebyla bez nebezpečí a pplk. Hrubíš mohl své jednání draze zaplatiti. Potom (nutno říci, že) tato obzvláště účinná pomoc nebyla jediným případem; pečoval o všechny Francouze a všichni k němu cítí nekonečnou vděčnost; docílil u mnohých zabránit (jejich) odeslání na zvláště nebezpečné transporty. Mohu se pro něj dovolat četných svědectví: cituji pouze p. Julienu Cain, administrátora Národní knihovny, plukovníka Doucet a benediktinského opata z Belloc.

Mohu dosvědčit, že dlužím živo pplk. Hrubíšovi. Soudím také, že Francie má vůči němu svůj dluh.

*Ganeval.*⁹⁸

Obsah dopisu samotného nám prozrazuje dobu strávenou v zajetí v koncentračním táboře Buchenwald. František Hrubíš zde pracoval jako písař v kamenolomu. Jean Ganeval píše o tom, jak František Hrubíš bez vědomí vedení tábora přiřazoval potraviny podvyživeným, nebo příliš vyčerpané přiřazoval na lehčí práce či odpočinek. Podle Ganevalových slov tak František Hrubíš zachránil život mnoha lidem, především Francouzů, kteří v táboře byli nejméně oblíbení, včetně generála samotného. Následně Jean Ganeval napsal, že Francie má vůči Františku Hrubíšovi dluh a měla by jej splatit.

11.4 Jean Ganeval

Jean Ganeval se narodil 24. prosince 1894 v Brestu jako syn brigádního generála, který později 12. června 1915 padl v Gallipoli. Studoval na Saint Sigisbert College a poté na střední škole Henri-Poincaré v Nancy. V roce 1914 byl přijat na École spéciale militaire de Saint-Cyr, elitní francouzskou školu, která připravuje důstojníky pozemních jednotek. Hned v srpnu ale studium sám přerušil a vstoupil dobrovolně do armády, kde se upsal se na osm let jako voják

---

⁹⁸ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sbirka písemností osobní povahy, karton č. 4, Příloha 3.a, Předklad dopisu francouzského generála Ganevala.

pěchoty, a sloužil u 59. pěšího pluku. Během první světové války dosáhl hodnosti kapitána a byl vyznamenán válečným křížem 1914-1918 a Řádem čestné legie.⁹⁹

V letech 1919 až 1920 byl součástí francouzské mise v Berlíně. Poté byl v roce 1926 poslán do Levanty, kde se účastnil operací proti Drúzům¹⁰⁰ a byl vyznamenán válečným křížem za operace na vnějších bojištích. V roce 1928 byl součástí okupační armády na Rýnu. Mezi lety 1933–1937 sloužil jako vojenský atašé v pobaltských zemích. Později byl opět povýšen a pověřen velením praporu 39. pěšího pluku v Rouenu. V roce 1940 byl poslán do Finska ke generálu Mannerheimovi jako velitel francouzské vojenské mise. Během příměří mezi Finy a Sověty se vrátil do Francie, kde byl přidělen k 23. pěšímu pluku v Toulouse.¹⁰¹

V roce 1941 se Jean Ganeval zapojil do francouzského hnutí odporu. V říjnu 1943 byl v Lyonu zatčen a později deportován do koncentračního tábora Buchenwald. Na dobu strávenou v Buchenwaldu vzpomíná právě z onoho dopisu výše. Na konci války byl povýšen na brigádního generála a obdržel válečný kříž 1939-1945 a medaili za odboj. Nedlouho poté se vrátil do služby a působil v Berlíně jako zástupce velitele francouzské okupační armády v Německu.¹⁰² Dne 4. října 1946 se stal vojenským guvernérem Berlína. Paradoxně navzdory pobytu v koncentračním táboře projevil velmi jasné předsevzetí obnovit důstojnost Berlíňanů, zejména proti intrikám Sovětů. Proto také blokoval seminář o antisemitismu pořádaný Claudem Lanzmannem na Svobodné univerzitě v Berlíně.¹⁰³

Svémi akcemi se Jean Ganeval vyznamenal během sovětské blokády Berlína v letech 1948–1949. V roce 1950 byl povýšen na generálmajora. V průběhu padesátých let střídá různé vedoucí funkce a angažuje se i ve francouzské politice, kde také vyjednává v červnu 1958 návrat prezidenta Charlese de Gaulla. V roce 1959 byl zvolen v senátních volbách a zasedl ve výboru pro zahraniční věci a obranu. V květnu 1961 však kvůli nesouhlasu s politikou Charlese de Gaulla v Alžírsku své působíště opustil. Zemřel 12. ledna 1981 v Paříži.¹⁰⁴

11.5 Útěk z pochodu smrti a návrat domů

V dubnu 1945 byl František Hrubíš zařazen do pochodu smrti. Podle vyprávění Jarmily Filipové se mu podařilo utéct, když jejich skupina nocovala u nějakého lesa. Potají vyšplhal

---

⁹⁹ Sénat.fr, *GANEVAL Jean, Ancien sénateur de la Seine* [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <http://www.senat.fr/senateur/ganeval_jean000753.html>

¹⁰⁰ Drúzové jsou nábožensko-etnická komunita žijící v oblasti Sýrie.

¹⁰¹ Sénat.fr, *GANEVAL Jean, Ancien sénateur de la Seine*

¹⁰² Sénat.fr, *GANEVAL Jean, Ancien sénateur de la Seine*

¹⁰³ LANZMANN, C. *Le lièvre de Patagonie*, nakladatelství Gallimard, Paříž 2009, s. 206-212

¹⁰⁴ Sénat.fr, *GANEVAL Jean, Ancien sénateur de la Seine*

na strom a tam přečkal, až transport ráno odešel. Zde se užitečně projevil jeho vojenský výcvik a orientace v krajině. Vydal se na západ, a nakonec se dostal k Američanům, kteří jej podrobili výslechu, a když zjistili, že má vysokou školu válečnou v Paříži, tak ho předali francouzské armádě.¹⁰⁵ Od 13. dubna už zůstal v Jeně, městě na řece Sále v Durynsku.¹⁰⁶

Paní Jarmila Filipová popisuje dobu, jak komunikovali s otcem po dobu jeho uvěznění v koncentračním táboře: „*V koncentračním táboře se mohlo psát jednou měsíčně. Psalo se v němčině a v němčině se také odpovídalo, všechno v rozsahu jedné strany a mohli jsme každý měsíc posílat balík s potravinami, tak se pekla se vánočka a podobné věci... Takže od ledna, kdy byl zařazen do pochodu smrti, o něm neměla rodina žádnou zprávu. Nevěděli, jestli žije nebo jak...*“¹⁰⁷ Paní Jarmila Filipová nesprávně usoudila, že šlo o leden, protože v tomto měsíci s ním rodina ztratila kontakt. František Hrubíš měl utéct z pochodu smrti až někdy kolem 13. dubna 1945.

Dále paní Jarmila Filipová vzpomíná, jak se její otec dostal domů: „*Moje sestra Tamara chodila v té době s nějakým chlapcem, který se nabídl, že půjde otce do Německa hledat. Neví se přesně jak, jen že odjel do Německa na nákladáku. No, a nakonec otce našel v Jeně a přivezl ho domů.*“¹⁰⁸ Domů se František Hrubíš vrátil 26. května 1945.¹⁰⁹

11.6 Rodina během okupace

Německou okupaci přečkala rodina naštěstí bez újmy. Bydleli v jednom čtyřpokojovém bytě v Praze-Bubenci. V bytě se bohužel objevily štěnice, tak si nechali jednou agenturou vyhledat byt nový. Nedlouho poté jim byl přidělen poslední byt po generálu Šimonu Drgáčovi.¹¹⁰ Během okupace však přišli o většinu majetku a veškeré finance byly vyčerpány.¹¹¹

12 Poválečné období

Francouzi, díky návrhu generála Ganevala, nabídli Františku Hrubíšovi hodnost generála francouzské armády a navrhli ho na řád čestné legie, avšak s podmínkou, že se už nesmí vrátit do Československa a jeho rodinu přestěhují za ním. Toto však bylo pro něj nepřijatelné

---

¹⁰⁵ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 4

¹⁰⁶ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

¹⁰⁷ Interview, s. 4

¹⁰⁸ Interview, s. 4

¹⁰⁹ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

¹¹⁰ Interview, s. 4

¹¹¹ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

a nabídku odmítl.¹¹² „Byl strašně závislý na rodině v Beskydech, na sourozencích a na rodičích. Až neuvěřitelně závislý.“¹¹³ Tyto důvody ještě zesílily po 15. červenci 1945, kdy zemřel jeho otec. Matka, kterou velice miloval, tak zůstala sama. Pro Františka Hrubíše byla rodina v jeho životě velice důležitá, neboť kvůli ní již dříve odmítl aktivní službu.

Po válce se již František Hrubíš k armádě nevrátil. Místo toho byl krátce zaměstnán v Poldi Kladno v oddělení exportu. Toto místo mu z vděčnosti zařídili spoluvězni z koncentračního tábora.¹¹⁴ Na přelomu 40. a 50. let byl, spolu se všemi ostatními bývalými důstojníky, vystěhován z Prahy, a jemu a jeho rodině byl přiřazen domovnický byt v Mníšku pod Brdy. Jeho manželka v tu dobu zdědila dům po rodičích v Kostelci nad Labem, kde však bydleli nájemníci a trvalo rok, než František dokázal přesvědčit národní výbor, aby se tam mohli nastěhovat.¹¹⁵ Poté přešel na ministerstvo zahraničního obchodu jako sekční šéf. Jeho nadřízenými byli dva náměstci ministra, Evžen Löbl a Rudolf Margolius.¹¹⁶

12.1 Britská tajná služba

Jak již bylo zmiňováno v kapitole o pramenech, z činnosti Františka Hrubíše se po druhé světové válce zachovalo velmi málo informací. Následující kapitola se věnuje jeho údajným kontaktům s britskou zpravodajskou službou a jistým Francisem Kearym. Některé archivní záznamy o Františku Hrubíšovi od roku 1945 věnující se tomuto tématu můžeme nalézt v dokumentech ministerstva národní obrany, konkrétně ve zprávách a výpisech Obranného zpravodajství (dále jen OBZ). To byla československá vojenská zpravodajská služba, jejíž počátky můžeme datovat od konce roku 1944, kdy v československých vojenských jednotkách na východní frontě působili oficiálně jak styční důstojníci příslušníci NKVD¹¹⁷, jejichž úkolem bylo sledování politických nálad a postojů vojáků československého zahraničního odboje na východní frontě. OBZ tak vzniklo na přímý rozkaz velení sovětské armády a podílelo se, jak na postupném přebírání moci Komunistické strany Československa (dále jen KSČ) v Československu v letech 1945–1948, tak také na odstraňování skutečných či smyšlených oponentů KSČ v československé armádě. Přestože bylo OBZ oficiálně od 1. dubna 1946

---

¹¹² Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 5

¹¹³ Interview, s. 5

¹¹⁴ Interview, s. 6

¹¹⁵ Interview, s. 5

¹¹⁶ Interview, s. 6

¹¹⁷ NKVD – byl bývalý lidový komisariát vnitra, který v letech 1934–1946 řídil práci tajné politické policie v SSSR.

zrušeno, ve své činnosti stále pokračovalo, ačkoliv formálně bylo změněno a přejmenováno na Páté oddělení Hlavního štábu.¹¹⁸

Je důležité na úvod poznamenat, že vzhledem k historii těchto organizací je nutné k těmto informacím přistupovat s jistým nadhledem. Jedná se sice o dříve tajné dokumenty, a faktické události mohou být relativně přesné, ale jejich interpretace je silně ovlivněna dobovou politickou situací. Je však přinejmenším zajímavé si připomenout, jak byla činnost britské zpravodajské služby nebo Francise Kearyho tehdejšími orgány vnímána. A při tom zjistit, jakou roli během toho František Hrubíš mohl sehrát.

První jmennou zmínku o Františku Hrubíšovi můžeme nalézt v hlavní zprávě OBZ sepsané v Praze 12. února 1946. Jedná se o souhrn zpráv o zahraničních zpravodajstvích v roce 1945, konkrétně v kapitole „Cíle a prostředky britské zpravodajské služby.“ Samotný dokument je dnes již velmi poškozený a některé části shrnující tehdejší činnost britské zpravodajské služby na území Československa jsou nečitelné. Z toho, co lze vyčíst, je patrné, že tehdy dostupné informace o působení britské zpravodajské služby byly stále jen okrajové, bez jasně známých cílů. Snahy britské zpravodajské služby byly ve zprávě popsány jako „*Maření zestátňovacího procesu, hájení pozic britského kapitálu v ČSR a ovlivňování politického dění v ČSR.*“ Tyto uvedené důvody nejsou příliš konkrétní, ale dalo by se pravděpodobně říct, že hlavní sférou zájmu, ať již britské zpravodajské služby nebo československých orgánů tuto službu sledujících, bude více sféra zájmu hospodářská než vojenská.¹¹⁹

Dále zde následuje abecední seznam osob, které podle této zprávy „*britská zpravodajská služba používá jako základny pro svou práci.*“ O několik stran dále se objevuje jméno Františka Hrubíše. Konkrétní zápis v seznamu je následující: „*HRUBIŠ František, bytem Praha XIX, Uralské nám. 17., nar. 16. 5. 1897 Vel. Kunčice., je žádán Jiřím Lewi, London W I Curzon Street 12 o zprávy o Poldince.*“¹²⁰ Další poznámky o Františku Hrubíšovi v této konkrétní zprávě již nejsou. Je možné, že je tímto myšlena huť Poldi Kladno, kde František Hrubíš v této době pracoval. Což by odpovídalo zmiňovanému sledovanému hospodářskému zaměření britské zpravodajské služby. Kdo však byl Jiří Lewi, proč chtěl tuto informaci,

---

¹¹⁸ KUDRNA, L. *Vojenské obranné zpravodajství (1945–1950), Vývoj, organizační struktury, personální obsazení.* Ústav pro studium totalitních režimů, Paměť a dějiny 2008/01 [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0801-76-89.pdf>>, s. 76

¹¹⁹ Archiv bezpečnostních složek – fond: 300, archivní číslo: 300-43-2

¹²⁰ Archiv bezpečnostních složek – fond: 300, archivní číslo: 300-43-2

o jakou informaci se jednalo nebo zda mu tato informace byla poskytnuta, se z dokumentace dále nedovíme.

12.1.1 Francis Edwin Keary

Pro další zmínky o Františku Hrubišovi se ve sledované dokumentaci přesouváme o rok později již na Páté oddělení Hlavního štábu, konkrétně do měsíce června roku 1947, ke složce věnované sledování jistého britského občana Francise Edwina Kearyho.

V červenci 1946 byl československou vojenskou zpravodajskou službou získán seznam soukromých učitelů angličtiny v Praze, který byl považován za síť britské zpravodajské služby. Při prověřování činnosti těchto osob, jim byla speciálně osobnost Francise Edwina Kearyho velmi nápadná z důvodu, že „*angličtinu již neučil, stále se pohyboval mimo svůj byt a ačkoliv chodil ošuměle oblečený, bylo pozorováno, že má dost peněžních prostředků.*“ Činnost Francise Kearyho v Československé republice (dále ČSR) byla od té doby velice podrobně dokumentována. Do července roku 1947 byla zachycena ve více než 60. výpisech a hlášeníích.¹²¹

Francis Edwin Keary se narodil 25. dubna 1904 v Lymingtonu v Anglii. Působil v ČSR již před válkou jako učitel angličtiny.¹²² Keary se dostal do povědomí československé zpravodajské služby díky mnoha různým událostem. Například zdůrazněná a mnohokrát opakovaná je Kearyho účast na odhalení pomníku zastřeleného parašutisty u Bohdanče, kde měl krátký proslov. Bylo to hlavně z toho důvodu, že se Francis Keary za války stýkal s československými parašutisty.¹²³

Při dalším sledování měl být objeven Kearyho zápisník z doby před rokem 1939, který údajně potvrzoval jeho zpravodajskou činnost již před druhou světovou válkou pro britskou tajnou službu Secret Intelligence Service (dále SIS).¹²⁴ V zápisníku měly být záznamy o údolích, přehradách, o možnostech přechodu řek, poznámky o vojensky důležitých komunikacích s označením možnosti sjízdnosti pro tanky a také řada jmen a adres. V době československé mobilizace měl také nabídnout své služby naší armádě.¹²⁵

---

¹²¹ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-3

¹²² Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹²³ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-3

¹²⁴ Secret Intelligence Service – britská tajná služba, dnes obecně známá jako MI6 = Military Intelligence, Section 6.

¹²⁵ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-3

V roce 1941 Francis Edwin Keary měl být přidělen pod zřízení Special Operations Executive (SOE), zvláštní sekce britské zpravodajské služby, která byla založená Winstonem Churchillem právě během druhé světové války. A současně měl být přidělen jako zpravodajský důstojník Druhého oddělení československého štábu v Londýně. Od roku 1943 do poloviny roku 1944 se měl věnovat školení a vysílání parašutistů do ČSR. Během války dosáhl hodnosti majora. Z této doby je líčen československými důstojníky, kteří s ním měli v Londýně pracovat, jako typický nevoják, podivín a průměrný zpravodajský důstojník. Měl také umět velmi dobře česky, avšak příležitostně nerozuměl.¹²⁶

Zajímavostí je, že v dobových vyhodnoceních těchto zpráv je toto vnímáno jako velmi obratné a rafinované umění se dokonale ovládat. Jeho rozpaky z občasné neschopnosti rozumět byly jen předstírané, aby získal čas k rozmyšlení. Aby při jednáních využil neopatrnosti jednajících, kteří v domnění, že nerozumí, domlouvají se mezi sebou česky o věcech, které mají zůstat před ním utajeny. Je to i možná teorie, ale spíše to dokonale ukazuje schopnost lidí si dokonale interpretovat jakékoliv skutečnosti, aby vyhovovali jejich vlastní agendě. Tímto způsobem pak bylo možné udělat vyzvědače úplně z kohokoliv.¹²⁷

Francis Keary se po válce koncem listopadu 1945 vrátil do ČSR a bydlel na Praze 19 v ulici Bučkova 36 u jisté paní Marie Binderové. Následně vystupoval jako obchodní zástupce anglických strojařských firem; Ransomes & Rapier, jejímž vrchním ředitelem byl v té době britský poslanec Richard Rapier Stokes a firmy Senter & Co., která se zabývala se importem a exportem.¹²⁸

Keary získal v Československu živnostenské oprávnění k provozování obchodu na velmi široké bázi. Jezdil proto po republice a získával různé obchodní styky a navazoval osobní známosti s vedoucími osobami různých podniků. Podle Pátého oddělení právě pod rouškou těchto obchodních styků získával informace hospodářského rázu a budoval si takto rozsáhlou síť informátorů z hospodářských kruhů, které údajně mohl používat také k jiným účelům. Zajímavostí zde bylo upozornění, že tito lidé s ním pravděpodobně nepracovali vědomě, což mělo vést k možnosti využití důvěřivosti těchto lidí, kteří vidí v něm seriózního anglického importéra, jakožto cenného zdroje zpráv o jeho činnosti.¹²⁹

---

¹²⁶ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹²⁷ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹²⁸ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹²⁹ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-3

Během sledování Francise Kearyho bylo zjištěno, že má ve své evidenci spoustu osob a firem. Ty byly v dokumentaci rozděleny do několika kategorií, jako například žáci, firmy a obchodní zástupci Čech, Moravy a Slovenska a adresy různých osob, převážně cizinců, se kterými je ve styku, se zaznamenanými dny schůzek. Podle zprávy psané přednostou Pátého oddělení, pplk. gšt. Josefa Mirovského bylo „zřejmé, že Keary je v ČSR pověřen zpravodajským posláním, které maskuje svoji obchodní činností.“ Dále se mělo za to, že jeho důvěrnická síť je systematicky budována ve všech vrstvách obyvatelstva, a i v důstojnickém sboru, a že rozsah jeho styků je natolik rozsáhlý, že jej není možno plně obsáhnout a kontrolovat. Bylo dále zjištěno, že Keary má v evidenci několik vojenských osob. Zde se poprvé objevuje jméno „pplk. gšt. Hrubíš.“ Jedná se o pouhé jmenování bez jakýchkoliv dalších informací. Z následné zprávy vyplývá, že byly ke jménům zjištěny pouze adresy z evidence ministerstva národní obrany, avšak sledování styků těchto důstojníků zatím nebylo provedeno, jelikož nebyli danému oddělení zpravodajsky podřízeni. Ze zbývajících informací lze vydedukovat, jen to, že účel Kearyho evidence a další spojení jmenovaných na seznamu se nepodařilo zjistit.¹³⁰

V následné dokumentaci, konkrétně v souhrnné zprávě o Francisi Kearym do 25. července 1947 bylo uvedeno, že mezi jeho známými byli i českoslovenští důstojníci, mezi jmény jako například generál František Moravec, nebo generál Josef Kalla, je zde jmenován znovu „pplk. v. v. Hrubíš.“ opět bez dalšího popisu. Dále se předpokládalo, že jedním ze zdrojů jeho informací byli jeho žáci z různých oborů veřejného života. U některých z nich se rovněž předpokládalo, že pracovali pro SIS během války.¹³¹

Z této souhrnné zprávy je důležitá část, kde se píše o Kearyho snahách po příjezdu získat adresy svých známých důstojníků a navázat s nimi opětovné styky. Byl údajně zachycen jeho dopis adresovaný plk. Bohumilu Kaprálovi, jehož žádal o sdělení adresy pplk. Františka Klvani. V následujícím odstavci se píše toto: „Zná se dobře a byl zjištěn jeho styk s gen. Báríkem, gen. Kallou, plk. Palečkem, plk. Dr. Pinkem, pplk. Slámou, pplk. v. v. Hrubíšem.“ Dále byla uvedena například schůzka s pplk. Bohumilem Kaprálem, který měl znát Kearyho z Anglie. Pplk. Bohumil Kaprál poté údajně uvedl, že Keary za války dosáhl hodnosti majora.¹³²

---

¹³⁰ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-3

¹³¹ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹³² Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

Paradoxně Kearyho údajným známostem s československými důstojníky se příliš pozornosti dále nevěnuje a větší důraz se klade na jeho mnohem širší okruh přátel a známých z civilních kruhů. Jmenovaní jsou například: „*Ministr Majer, ministr Dr. Ripka, Dr. Patzek, Dr. Hnik, rektor Husovy fakulty, ředitel techn. vybavení čs. dolů Hlisnikovský, Dr. Schönborn, Bílek – poslední tři mají také styky s R. R. Stokesem, Dr. Vobořil (Zamini¹³³), Dr. Lederer, (min. ochrany práce), Vilím (generální tajemník sociálně demokratické strany), Dr. Ing. Otto Hájiček (řed. Čs. hutí)*“ a mnoho dalších.¹³⁴

Další zprávy a výpisy se ve své podstatě už jen opakují. Opět se píše o tom, jak se Francis Keary převážně věnuje průmyslovému zpravodajství, při čemž tuto činnost má krýt vlastním zastupitelským pověřením a využívá k tomu svých starých i nových známostí. Mělo se za to, že své poznatky poté předává na britské velvyslanectví, kam pravidelně dvakrát v týdnu dochází.¹³⁵

V dalším zápisu z 28. července 1947 se měla v Kearyho diáři opět nacházet různá jména, mezi nimiž byla, kromě jména Františka Hrubíše, i jeho dcera Tamara Hrubíšová. Konkrétní zápis v dokumentu vypadal takto: „*Hrubíšová Tamara, nar. 20. 5. 1923 Kostelec n. L. studující bytem Praha – Bubeneč, Uralské nám. 629/17 – otec pplk. gšt. v. v.*“ O Tamaře Hrubíšové je jen tato jedna krátká zmínka. Další již žádná není. Pokud vycházíme z předpokladu, že by se Francis Keary opravdu chtěl nějakým způsobem dostat k Františku Hrubíšovi, mohl by to teoreticky zkoušet přes jeho dceru. Důvod, proč však bylo její jméno v seznamu, nebo jestli nějaký kontakt proběhl, se pravděpodobně již nedozvíme, protože žádné další informace k tomu se již nepodařilo nalézt.

O několik stran dále nacházíme ručně psaný zápis, kde se zmiňuje pouze konkrétní datum, 14. července 1947, kdy měl Francis Keary schůzku s podplukovníkem generálního štábu Hrubíšem.¹³⁶ Další konkrétní informace, o jakou schůzku se jednalo, nebo kde proběhne schůzka, u toho nebyly nalezeny. O Františku Hrubíšovi byl nalezen ještě jeden konkrétnější zápis v závěrečném zhodnocení. Zde se píše o tom, že se v Kearyho diáři jedná s největší pravděpodobností o podplukovníka generálního štábu Františka Hrubíše, bývalého vězně

---

¹³³ Vžitě zkratkové slovo s významem: Ministerstvo zahraničních věcí.

¹³⁴ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹³⁵ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

¹³⁶ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-6

z koncentračního tábora Buchenwald, jehož důvody, proč se stýká s Kearym, nejsou dosud známy.¹³⁷

Mimo výše uvedených styků s československými důstojníky nebyl v žádné dostupné dokumentaci do roku 1948 zjištěn konkrétní zpravodajský zájem vojenského rázu a většina pátrání byla zaměřena na hospodářský sektor. Proto se o podrobnějších stycích Francise Kearyho s Františkem Hrubíšem již nedozvídáme.

12.2 Kárné řízení

Časově poslední zmínka o Františku Hrubíšovi z Archiv bezpečnostních složek byla již zmiňovaná výše v kapitole o jeho zatčení gestapem (kapitola 11.2). Ze zpravodajského hlášení za první čtvrtletí 1949 Pátého oddělení Hlavního štábu ministerstva národní obrany psaného 31. března 1949 se můžeme dočíst o tom, že s ním bylo vedeno kárné řízení, které však bylo zastaveno.¹³⁸ Žádné další konkrétní informace nebyly zjištěny, jedná se pouze o velice stručnou poznámku i k ostatním evidovaným případům v relativně dlouhém seznamu.

12.3 Proces se Slánským a výpověď z ministerstva

Úvodem je nutné poznamenat několik podstatných skutečností. Podle Archivu bezpečnostních složek v Praze byla složka Františka Hrubíše týkající se tohoto období pravděpodobně zničena. Žádná jiná dokumentace k tomuto období nebyla nalezena a nelze tedy následující události oficiálně potvrdit. Veškeré informace o tomto období tak pochází pouze z orální historie.

V rámci protizidovské politiky Sovětského svazu začal na konci roku 1952 velký proces s tehdy již bývalým generálním tajemníkem Ústředního výboru KSČ Rudolfem Slánským a dalšími třinácti spoluobžalovanými osobami. Mezi obžalovanými se nacházeli také právě Evžen Löbl a Rudolf Margolius.¹³⁹

František Hrubíš byl údajně vyzván, aby svědčil právě proti Rudolfu Margoliovovi, jakožto svému přímému nadřízenému. Podle vyprávění paní Jarmily Filipové, František Hrubíš odmítl

---

¹³⁷ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-6

¹³⁸ Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-240-2

¹³⁹ PERNES, J., FOITZIK, J. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "Případ Slánský"*: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14. - 16. dubna 2003 v Praze. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, s. 38

proti Rudolfu Margoliovovi svědčit. Jako postih dostal okamžitou výpověď z ministerstva. Paní Jarmila Filipová se domnívala, že jej tenkrát zachránilo hlavně to, že nebyl žid.¹⁴⁰

Evžen Löbl patřil mezi ty, kteří byli odsouzeni na doživotní vězení, avšak Rudolf Margolius skončil společně s Rudolfem Slánským mezi jedenácti zbývajících, kteří byli odsouzeni k smrti a popraveni na konci roku 1952.¹⁴¹

Paní Jarmila Filipová dále vzpomíná: „Měl štěstí, že ho pak nepřeložili do fabriky, jako se to dělávalo, ale udělali z něj obyčejného referenta na ministerstvu lehkého průmyslu... Tady bydlel u nějakého známého.“

Jisté následky čekaly i jeho rodinu. Paní Jarmila Filipová vzpomínala na toto období takto: „Mě to postihlo taky, protože mě vyhodili ze školy a z práce a musela jsem do tří měsíců nastoupit do nějaké fabriky, a jestli si do té doby nenajdu místo, tak mě dají do pracovního tábora.“¹⁴²

„Vždy jsem si vypsal z telefonního seznamu adresy fabrik jako Karlín, Vysočany, Libeň... Matka mi namazala chleba a chodila jsem od rána po fabrikách, ale nikde mě nechtěli, protože otec byl „napůl zrádce“. Když zbývalo asi 14 dní, tak mi sehnal místo otec přes nějakého známého, který dělal hlavního inženýra v jedné fabrice, v Libni v keramičce.“¹⁴³

Proces s Rudolfem Slánským byl jednak protizidovský proces a jednak proces v rámci stalinistické doktríny hledání vnitřního nepřítele, do které byli tehdy nuceni i českoslovenští komunisté.¹⁴⁴

To, že byl František Hrubíš Margoliovův podřízený, mohlo vést k tomu, aby byl zařazen mezi ty, kteří byli obviněni z velezrady, špionáže, sabotáže a z organizování židovského spiknutí. Teorie, že jej zachránilo to, že nebyl židovského původu, je jeden z možných faktorů. Druhým činitelem mohlo být také to, že to nebyl člověk s komunistickou minulostí, protože všichni souzení v procesu se Slánským byli dlouholetí komunisté. Na rozdíl od svých kolegů dopadl překvapivě dobře, protože ho přeložili na referenta na ministerstvo lehkého průmyslu na Poříčí¹⁴⁵ a nebyl umístěn do dělnické profese, jak by se dalo očekávat.

---

¹⁴⁰ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 6

¹⁴¹ PERNES, J., FOITZIK, J. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "Případ Slánský"*, s. 38

¹⁴² Interview, s. 6

¹⁴³ Interview, s. 6

¹⁴⁴ ŠÍŠKA, M. *O procesech a rehabilitacích. (Zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949-1968.)* I. Praha: Florenc, 1990, s. 26-27

¹⁴⁵ Interview, s. 6

12.4 Penze a poslední období jeho života

Když bylo Františku Hrubišovi šedesát let, odešel do penze. Protože se chtěl vrátit zpět do rodných Beskyd, šel pracovat jako účetní do JZD¹⁴⁶ v obci Trojanovice a bydlel ve Frenštátě pod Radhoštěm. Byl zde však pouhý rok a kvůli sporům se svou ženou se vrátili zpátky do Kostelce nad Labem. Zde pracoval na ústředí Svazu protifašistických bojovníků, dnes Český svaz bojovníků za svobodu. Podle přihlášek můžeme vidět, že se do této organizace hlásil již dříve, v roce 1945. V tento rok však ještě do svazu nevstoupil.¹⁴⁷ Co jej vedlo se přihlásit právě do této organizace, se nepodařilo zjistit. Je pravděpodobné, že jej zde možná vedla zkušenost z Buchenwaldu. Je také možné, že se po předchozích událostech snažil tehdejší režim nějakým způsobem usmířit. O náznacích jeho činnosti se můžeme dozvědět pouze z přihlášky do této organizace, kde se zmiňuje, že by chtěl uplatnit své vojenské, a především hudební zkušenosti, zvláště zpěvu.¹⁴⁸ Jiné informace nebyly již nalezeny. Zde působil pravděpodobně do roku 1961.¹⁴⁹ Poté již s velkou pravděpodobností nikde nepracoval a svůj zbývající čas trávil doma v Kostelci nad Labem na zahradě. V lednu 1967 dostal infarkt a následně na to 22. února zemřel. V květnu roku 1967 by oslavil 70 let.¹⁵⁰

Zajímavostí je, že byla nalezena informace v časopise Hlas revoluce, týdeníku Českého svazu bojovníků za svobodu z 3. března 1967, v odstavci o úmrtích, že zemřel František Hrubíš, avšak s chybným datem 25. února.¹⁵¹

13 Vzpomínky paní Jarmily Filipové na rodinný život

V této kapitole předkládám několik výňatků ze vzpomínek paní Jarmily Filipové na svého otce Františka Hrubíše z osobního života, kde popisuje ze svého pohledu to, jaký byl pro ni jako otec.

„Otec byl velice zásadový, byl sice přísný, ale velice spravedlivý, což se o matce nedá říct. Měli jsme každý den „raport“. Služebnictvo, otcův sluha a hospodyně, Tamara a já jsme

---

¹⁴⁶ Jednotné zemědělské družstvo (zkratka JZD), byl obvyklý název zemědělských družstev v socialistickém Československu

¹⁴⁷ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

¹⁴⁸ Národní archiv Praha, František Hrubíš, fond Sběrka písemností osobní povahy, karton č. 4, - část dotazníku (součástí dokumentace Svazu protifašistických bojovníků), 1945

¹⁴⁹ Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 7

¹⁵⁰ Interview, s. 7

¹⁵¹ *Hlas revoluce*, Týdeník Českého svazu bojovníků za svobodu, 1967, ISSN 0231-8164 [2021-12-05]. Dostupné na internetu: <<https://ndk.cz/view/uuid:f10cfde0-c9e7-468f-b1a5-4e07a1363d29?page=uuid:51422650-680e-11e7-9f81-005056820560>>

měli podat hlášení, jak jsme splnili úkol, který jsme den předtím dostali, pak jsme dostali nový úkol, a tak se to dále opakovalo každý den.“

„Otec se mnou mluvil francouzsky a matka česko-německy a chodila jsem do francouzských škol.“

„Někdy šel se mnou na procházku, ale málokdy, protože pořád něco dělal. Matka s námi odmítala chodit, protože otec mi furt podrážel nohy, učil mě padat, učil mě bojovat atd... takže jsem vždy přišla domů zamazaná od bláta a podobně, takovou vojenskou výchovu jsme měli doma.“

„Otec rád tančil, s matkou chodili tančit do vináren, a hodně sportoval. Když každý den přišel z ministerstva, tak si v létě vzal raketu a šel hrát tenis. Jak je generální štáb na kulaťáku v Dejvicích, tak dneska jak tam jsou ty velký baráky, banka, atd... Tam bylo takový sídlišťátko, Tokio se jmenovalo, a vojenské kurty. V zimě zase hodně lyžoval.“¹⁵²

14 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat, a především připomenout život a osobnost podplukovníka generálního štábu československé armády Františka Hrubíše jakožto člověka, který byl do této doby znám pouze lokálně v okruhu své rodiny a rodného okolí.

Klíčové informace byly čerpány z dokumentace Archivu bezpečnostních složek, Národního archivu a Vojenského historického ústavu. Další informace byly získány z dochované osobní i úřední korespondence Františka Hrubíše a v neposlední řadě byl cenným zdrojem informací rozhovor vedený s dcerou Františka Hrubíše, paní Jarmilou Filipovou.

Mapování života Františka Hrubíše začíná krátkým náhledem do jeho dětství a mládí a jeho život v rodné vesnici Kunčice pod Ondřejníkem. Zajímavým se stává jeho život po dovršení osmnácti let. Studoval totiž na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži a knězem se rozhodně stát nechtěl. Únikovou cestu mu poskytla právě probíhající první světová válka, kdy raději volil vojnu před dokončením semináře.

Tehdy měl patrně jisté naivní představy o vojně. Dobrovolně se přihlásil do rakousko-uherské armády. Nedlouho poté byl však zajat a deportován do zajateckého tábora Berezovka v Rusku. Zde se přihlásil do československých legií.

---

¹⁵² Interview s Jarmilou Filipovou, 2020, s. 7-8

Největším životním zájmem Františka Hrubíše byla vždy hudba. Byl obdařen velikým hudebním nadáním, avšak právě s vypuknutím první světové války byla jeho snaha o vlastní hudební rozvoj značně upozaděna. Přesto u něj hudba během časů války zůstala prioritou a díky svému talentu a tvrdé práci pomáhal, i přes všechny překážky, zpříjemňovat život nejen svým spolubojovníkům, ostatním zajatcům, ale i místním obyvatelům.

Během působení v legiích v sobě objevil i talent pro věci vojenské. V průběhu pobytu v Berezovce přemýšlel o tom, čemu by se chtěl dále v životě věnovat. Vojenské zkušenosti a prestiž legií po válce tak určily, jaká bude jeho životní dráha. Po první světové válce se tak stal vojákem z povolání a jeho kariéra strmě rostla. V roce 1922 se seznámil s tehdy devatenáctiletou Annou Novou, se kterou oženil. Hned na to se jim narodila jejich první dcera Tamara a o 8 let později se jim narodila druhá dcera Jarmila.

Díky své pílí, nadání a zkušenostem byl vybrán mezi několik jednotlivců, kteří byli přijati na studia na velice prestižní Vysokou válečnou školu v Paříži. Zde se spřátelil s budoucím generálem Heliodorem Píkou, který zde začal studovat o rok dříve. Své zkušenosti ze studií uplatňoval jako učitel taktiky dělostřeleckému učilišti v Brně.

Vrcholem vojenské kariéry Františka Hrubíše bylo jmenování důstojníkem na generálním štábu v roce 1930. Jeho vojenskou kariéru přerušila Mnichovská dohoda. S přijetím Mnichovské dohody odešel na protest z armády. Často je kladena otázka, proč například proti prezidentu Benešovi a přijetí Mnichovské dohody nezasáhla armáda, proč nepřevzala iniciativu a Německu se i přesto nepostavila. Toto téma je samozřejmě mnohem složitější a různých faktorů pro toto je mnoho. Jedním z nich je právě určitý smysl pro čest a respekt k autoritám vycházející také z výchovy. Pro Františka Hrubíše bylo nemyslitelné, aby voják nerespektoval vrchního velitele, proto raději ukončil kariéru, než aby v ní zůstal proti vlastnímu přesvědčení a hodnotám. Po německé okupaci si František Hrubíš myslel, že bude pronásledován. Pravděpodobně chtěl chránit svou rodinu tím, že se od ní distancuje, a proto odešel do Francie.

Vlastenecké cítění bylo přirozené pro příslušníka armády, a tak není divu, že hned po německé okupaci chtěl František Hrubíš vstoupit do odboje. Lásky a povinnosti k rodině však zůstala pro něj prioritou. Chladné odmítnutí generála Ingra ohledně dalšího osudu jeho rodiny mělo tak za následek, že do aktivního odboje nevstoupil.

Svůj jistý druh odboje však vedl v Buchenwaldu, kde byl deportován po zatčení gestapem v roce 1942. Měl relativní štěstí, že byl, na rozdíl od mnohých spoluvězňů, zanedlouho přiřazen

na fyzicky nenáročnou práci do administrativní funkce. Ta mu však dávala mnohé pravomoci, které by normálně, jako řadový vězeň, neměl. Díky ní tak zachránil život mnoha spoluvězňům, včetně významného francouzského generála, což ovlivnilo jeho další životní dráhu.

Návrh generála Jeana Ganevala na nejvyšší francouzské státní vyznamenání a hodnost generála francouzské armády mohlo být zřejmě největším kariéřním úspěchem Františka Hrubíše. Mohl mít prestižní funkci a pohodlný život na Západě. Přesto zde opět vidíme, že povinnost k rodině a rodnému kraji převážila před kariéřním postupem.

Život za komunistického režimu byl pro Františka Hrubíše, jako pro člověka s jeho minulostí, rozhodně mírnější než v případě mnoha jeho kolegů. Mnoho jeho spoluvězňů, kterým v Buchenwaldu pomáhal, bylo později ve vysokých státních funkcích. Zřejmě mu tyto známosti později do jisté míry pomohly. Po vypuknutí procesu s Rudolfem Slánským odmítl spolupráci s policejními orgány. Měl opět štěstí, že byl pouze propuštěn, vzhledem k osudu jeho dalších spolupracovníků účinkujících v tomto procesu. Rodina měla sice následné problémy, ale následky mohly být mnohem horší. Zde také patrně napomohly jeho předchozí známosti.

Jeho možným stykům s příslušníky britské tajné služby patrně nepřikládal velkou váhu ani tehdejší režim. Bylo známo, že byl pouze kontaktován a sešel se jistým Francisem Kearym, který byl jako zpravodajec sledován, pravděpodobně z důvodu jeho vojenské minulosti. Důležité také je, že samy tehdejší orgány usoudily, že většina jím kontaktovaných lidí patrně neví, že se jedná o zpravodajce. Také není známo, že by tento kontakt měl pro Františka Hrubíše nějaký následek.

František Hrubíš žil v nejvýraznějším období nejen našich, ale i světových dějin. Zažít období habsburské monarchie, první světovou válku, vznik Československé republiky, druhou světovou válku a nástup komunistického režimu je za období jednoho života již samo o sobě obdivuhodné. I když jeho kariéřní postup byl velice výrazný, tak u onoho klíčového rozhodnutí, nepřijmout pozvání do Francie, nakonec převážily povinnosti k rodině. Je možné, že přijetí onoho vyznamenání by jej proslavilo více. Avšak to, že nakonec generálem nebyl, nebo jej nepotkal podobný tragický osud jeho kolegů, neznamena, že by jeho příběh byl o to méně zajímavý.

15 Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Archiv bezpečnostních složek – fond: 300, archivní číslo: 300-43-2

Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-3

Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-5

Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-70-6

Archiv bezpečnostních složek – fond: 302, archivní číslo: 302-240-2

Národní archiv Praha, Oddělení fondů nestátní proveniencce a archivních sbírek, 6. oddělení, fond Sbirka písemností osobní povahy, karton č. 4, František Hrubíš, Příloha 3.a, Překlad dopisu francouzského generála Ganevala.

Národní archiv Praha, Oddělení fondů nestátní proveniencce a archivních sbírek, 6. oddělení, fond Sbirka písemností osobní povahy, karton č. 4, František Hrubíš, přihláška do Svazu protifašistických bojovníků, její dotazníkové dodatky a další dokumentace, Praha 1945 a Kostelec nad Labem, 1957.

Vojenský historický ústav Praha, složky a spisy uložené na jméno František Hrubíš. (nar. 16. 5. 1897)

Literatura

Literatura vzpomínek

KAVENA, K. *Dějiny dělostřeleckého pluku I Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, Výbor oslav 20letého trvání dělostřeleckého pluku I, 1937

LANZMANN, C. *Le lièvre de Patagonie*, nakladatelství Gallimard, Paříž 2009. ISBN 978-2-07-012051-2

PUSTKA, A. *Staré paměti Kunčic pod Ondřejníkem*. Nové nezm. vyd. Kunčice pod Ondřejníkem: Obecní úřad, 1994.

ŠTĚPÁNEK, Z. *Herec: Vzpomínky národního umělce Zdeňka Štěpánka*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1964. ISBN 23-001-64.

ŠTĚPÁNEK, Z. *Vzpomínky*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1966. ISBN 13-049-66.

ŠTĚPÁNEK, Z. *Za divadlem kolem světa*. Praha: Mladá fronta, 1970. ISBN 23-095-70.

Dějiny regionální a vlastivědné práce

ANDRLE, P. *Dopis pantátovi Pustkovi*, Kunčice pod Ondřejníkem, 2012. ISBN:80-86511-42-1

ANDRLE, P. a kol., *O lidech v Beskydech I.*, Vlastenecký poutník, Čeladná: 2015. ISBN 978-80-905217-9-7

HRUBIŠOVÁ, J. *Kostel sv. Prokopa a sv. Barbory v Kunčicích pod Ondřejníkem* [online]. 2010. 63 s., [16] s. příl.: vedoucí práce Irena Loskotová.

KORBELÁŘOVÁ, I. a kol. *Beskydy a Pobeskydí 1895-1939*, Wart, 2001. ISBN 80-238-7589-2

Odborná literatura

XXX. Mikulovské sympozium. *Hranice na jižní Moravě a její obrana od doby římské*. Moravský zemský archiv v Brně 2008, ISBN: 978-80-86931-47-0

BENČÍK, A., RICHTER, K. *Tragický osud generála Heliodora Píky: portrét československého vojáka a diplomata*. Praha: Ministerstvo obrany ČR-AVIS, 2001. ISBN 80-7278-105-7

ČELAKOVSKÝ, B. *Mnichovská dohoda 1938*. V Šenově u Ostravy: Tilia, 1999. ISBN 80-86101-19-3.

GALANDAUER, J. *2. 7. 1917 bitva u Zborova: česká legenda*. Dny, které tvořily české dějiny, sv. 5. Praha: Havran, 2002. ISBN 80-86515-16-8.

HAMÁK, B., VONDROVSKÝ, I. *Mobilizovaná československá armáda 1938: (30. září 1938)*. 2., dopl. a opr. vyd. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2011. Pevnosti: architectura militaris, sv. 32. ISBN 978-80-86011-44-8.

LANGER, F., MEDEK, R., KOPTA, J. ed. *Zborov 1917-1937: památník k dvacátému výročí bitvy u Zborova 2. července 1917*. Praha: Čin, 1937. ISBN (Váz.)

LOBKOWICZ, F. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-71-0.

MEDEK, R. *Kronika 3. střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova 1916–1920*, Praha: Československý Kompas, 1927

PERNES, J., FOITZIK, J. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a " Případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14. - 16. dubna 2003 v Praze*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. ISBN 80-7285-053-9.

ŠIŠKA, M. *O procesech a rehabilitacích. (Zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949-1968.) I*. Praha: Florenc, 1990.

VOŠAHLÍKOVÁ, P a kol. *Biografický slovník českých zemí: 9. sešit (C)*. Libri, Praha 2008. ISBN 978-80-7277-366-4.

ZABLOUDILOVÁ, J. *V ruském zajetí: organizace zajatých Čechů a Slováků v Rusku (1914-1918)*. Praha: Epoque, 2018. Traumata války, svazek 10. ISBN 978-80-7557-152-6.

ZEMAN, Z. *Edvard Beneš: politický životopis*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0770-7.

Internetové zdroje

Bedřich Konářík-Bečvan, Osobnosti Valašska [2021-11-20]. Dostupné na internetu: <<https://www.osobnostivalasska.cz/osobnost/bedrich-konarik-becvan/>>

Český statistický úřad: *Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2021*. Praha. 30. dubna 2021 [2021-12-14]. Dostupné na internetu: <<https://www.czso.cz/documents/10180/142756350/1300722103.pdf/53ded62a-5c7c-45ba-b17f-ba60021e5c54?version=1.1>>

CZERNIN, M. *Die Gräfin und die Russische Revolution*, televizní dokument, Österreichischer Rundfunk 2007

Hlas revoluce, Týdeník Českého svazu bojovníků za svobodu, 1967, ISSN 0231-8164 [2021-12-05]. Dostupné na internetu: <<https://ndk.cz/view/uuid:f10cfde0-c9e7-468f-b1a5-4e07a1363d29?page=uuid:51422650-680e-11e7-9f81-005056820560>>

Křížkovský, Pavel, Český hudební slovník osob a institucí Valašska [2021-12-20]. Dostupné na internetu: <https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=6368>

KUDRNA, L. *Vojenské obranné zpravodajství (1945–1950), Vývoj, organizační struktury, personální obsazení*. Ústav pro studium totalitních režimů, Paměť a dějiny 2008/01 [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0801-76-89.pdf>>

Meteobox, Počasí Lake Baikal [2022-03-20]. Dostupné na internetu: <<https://meteobox.cz/rusko/lake-baikal/>>

Ověřená kopie spojenecké smlouvy mezi ČSR a SSSR z 16. května 1935, Národní archiv [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <<https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/02/labyrint-1935-Spojenecka-smlouva.pdf>>

Obrana národa, *Divizní generál Jan NETÍK* [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <https://www.codyprint.cz/obrana/gen_k-s.html>

Sénat.fr, *GANEVAL Jean, Ancien sénateur de la Seine* [2022-05-10]. Dostupné na internetu: <http://www.senat.fr/senateur/ganeval_jean000753.html>

Stupeň Réaumura [2022-03-20]. Dostupné na internetu: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Stupe%C5%88_R%C3%A9aumura>

16 Seznam příloh

Příloha 1.

- Obrázek 1 - na snímku manželé Hrubišovi (vpravo) a manželé Píkovi (vlevo) v Paříži v roce 1927.
- Obrázek 2 – František Hrubiš v hodnosti podplukovníka z r. 1935
- Obrázek 3 – František Hrubiš a jeho sestra Rozálie Pichová, 1958
- Obrázek 4 – Zleva Zdeněk Pícha a František Hrubiš v Trojanovicích, 1958
- Obrázek 5 – Osoby na fotografii zleva: Anna Hrubišová, roz. Nová, manželka uprostřed stojícího Františka Hrubíše, vpravo je páter Karel Šamárek - farář ve Fryčovicích. Foceno 3. září 1965 na faře ve Fryčovicích.

Příloha 2.

- Fotografie: Ukázka dochované korespondence, aktuálně ve vlastnictví Tomáše Hrubíše.

Příloha 3. (je samostatnou přílohou k bakalářské práci)

- Přepis dochované korespondence: dopisy Františka Hrubíše odesílané z Ruska mezi 12. únorem 1917 a 12. listopadem 1917, odpověď z Dotazovny o zajatých Brno adresovaná Františku Hrubišovi st. z 10. srpna 1917 a dopis od nadučitele Josefa Doležila z 19. prosince 1913.

Příloha 4. (je samostatnou přílohou k bakalářské práci)

- Interview s Jarmilou Filipovou, 2020

17 Seznam použitých zkratek

ČSR – Československá republika

gšt. – generální štáb

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

ml. - mladší

MNO – Ministerstvo národní obrany

NKVD – Narodnyj komissariat vnutrennich děl

OBZ – Obranné zpravodajství

pplk. – podplukovník

SIS – Secret Intelligence Service

SOE – Special Operations Executive

SPB – Svaz protifašistických bojovníků

st. - starší

v. v. – ve výslužbě

Příloha 1. - Fotografie

Obrázek 1 - na snímku manželé Hrubíšovi (vpravo) a manželé Píkovi (vlevo) v Paříži v roce 1927.

Obrázek 2 – František Hrubíš v hodnosti podplukovníka z r. 1935

Obrázek 3 – František Hrubíš a jeho sestra Rozálie Píchová, 1958

Obrázek 4 – Osoby na fotografii zleva: Anna Hrubíšová, roz. Nová, manželka uprostřed stojícího Františka Hrubíše, vpravo je páter Karel Šamárek, farář ve Fryčovicích. Foceno 3. září 1965 na ;faře ve Fryčovicích.

Příloha 2. – Fotografie: Ukázka dochované korespondence, aktuálně ve vlastnictví Tomáše Hrubíše (synovce Františka Hrubíše).

Berezovka, 22. května 1917:

Berezovka, 22. 5. 17

Draze rodiče!

již minulý týden jsem Vám se předemným diskomunikací, že jsem obdržel od Váš 20. 10 R.^o ještě jednou předemní listy! Budu mít, a s tím na cestu. - Kde Váš (to jsou) asi poznati, jak zde se mění teplota. Teplota byla po polehání + 20° R^o = více + 36° C. lazní ráno pak byl + 3R^o - 4° C. Po několika dnech ale byla voda, v který době časem ráno léze zamrzala. - Velké pozdívky, se! A pokud bychom se mohli jaká se pěkni tu byla. Ale co je konečně, sám hřívá, a srážky trochu jsem více porostli travin, ale suchan, která se ještě nemní pelenati. Zrovněd se prvoem už trochu rozselively. - To bude bude lojní látky k vypravování po návratu domů! - Nepali jste mi ještě, v kterém ústavě Rozka je. Je předemní pozdravy Váš syn František.

Odpověď z Dotazovny o zajatých Brno adresovaná Františku Hrubišovi st. z 10. srpna 1917:

44086

Dotazovna o zajatých II.
BRNO, ZEMSKÝ DŮM I
Portofreie Korrespondenzkarte.
BRUNN, LANDEHAUS I
Auskunftsstelle

Auskunfts-bureau der Österreichischen Gesellschaft vom Roten Kreuze.
(Adresse vom Anfragersteller zu schreiben.)

An Parr
Frant. Hrubis
in
Velk. Kuncice 14
p./R. - na Morave

Nachrichten über verwundete und kranke Militärs.
Portofrei.

P.J.

Zu- und Vorname	} des Militärs, welchen die Anfrage betrifft	} Vom Abfrager deutlich auszufüllen.
Charge u. Truppenkörper		
Kompagnie, Eskadron, Batterie usw.		
Geburtsort		
Geburtsjahr		
Heimatgemeinde		
Der Genannte	<u>podle udání zajatce Frant. Hrubisova</u>	
Krankheit oder Verwundung:		

Brno 10. VIII. 1917
WIEN, am 10. VIII. 1917

Auskunfts-bureau
der Österreichischen Gesellschaft vom Roten Kreuze,
Wien, VI., Dreihufeisengasse 4, III. St., Kriegsschule.